

LAAJENTUVA KESKUSTA

TAMPEREEN ETELÄPUISTON YLEISSUUNNITELMA

Ville Kuhmonen
Diplomityö
Tampereen teknillinen yliopisto
Arkkitehtuurin laitos
Tarkastaja: Professori Panu Lehtovuori
Toukokuu 2014

ABSTRACT

TAMPERE UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Faculty of Business and Built Environment

The School of Architecture

Kuhmonen, Ville Antero: The Center Expanding, Masterplan of Tampere Southern Park

Master's Thesis: 93 pp.

May 2014

Thesis advisor: Professor Panu Lehtovuori

Keywords: urban planning, city planning, urban design, Tampere, Southern Park, Eteläpuisto, place, location, city, waterfront, city center, housing

Master's thesis *The Center Expanding, Masterplan of Tampere Southern Park* (2014) explores the transformation of Tampere Southern Park from a city backyard to a modern housing area. Tampere is developed around the Tammerkoski rapids, hence the city center is relatively tightly packed between two lakes. Since the 19th century, the center waterfronts have been merely serving as industrial facilities. Only after the beginning of 21st century the city has actively cultivated its waterfronts for housing purposes, such as the new residential area of Ratinanranta and the plans of future Ranta-Tampella.

By the Pyhäjärvi banks, Southern Park is one of the most important unbuilt and incompletely used waterfronts. Its advantageous location by the southward hillside of a ridge creates considerable potential for the area, especially as a housing site.

This masterplan presents Southern Park as an attractive place for habitation and recreation. The design emphasizes the extension of a public center from the current one via the lake shores in order to create a collective accessible waterfront tightly connected to downtown. The plan is based on research process, which explores the areal history and analyzes the present situation from several viewpoints. Since the background research is the most important method of this location-oriented design, it comprises the core of this thesis.

This Master's Thesis is based on an international architectural competition launched in December 30, 2013. The design doesn't partake the competition itself, but is a participant to the conversation the competition is about to create. This design is a perfect way to deepen and focus the designer's understanding about the discourse on the future developments in urban planning in his hometown, Tampere.

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Tuotantotalouden ja rakentamisen tiedekunta

Arkkitehtuurin koulutusohjelma

Kuhmonen, Ville Antero: Laajentuva keskusta, Eteläpuiston yleissuunnitelma

Diplomityö: 93 sivua

Toukokuu 2014

Tarkastaja: professori Panu Lehtovuori

Avainsanat: Kaupunkisuunnittelu, Tampere, Eteläpuisto, paikka, ranta, keskusta, asuminen

Diplomityö *Laajentuva keskusta, Eteläpuiston yleissuunnitelma* tutkii Tampereen Eteläpuiston muuttamista kaupungin takapihasta uudeksi asuinalueeksi. Tampere on kosken ympärille kehittynyt kaupunki, jonka keskusta-alue pusertuu kahden järven väliin. Keskustan rannat ovat kaupungin perustamisen jälkeen palvelleet lähinnä 1800-luvulla teollisuuden tarpeita. Vasta 2000-luvulle tultaessa kaupunki on alkanut aktiivisesti kehittää rantojaan asumiskäyttöön, esimerkiksi Ratinanrannan uusi asuinalue ja suunnitelmat tulevasta Ranta-Tampellan asuinalueesta.

Pyhäjärven rannassa sijaitseva Eteläpuisto kuuluu keskustan tärkeimpiin rakentamattomiin ja vajaakäyttöisiin ranta-alueisiin. Sen edullinen sijainti harjun etelärinteellä ydinkeskustan tuntumassa luo paljon potentiaalia alueen kehittämiseksi asumiskäyttöön.

Tässä työssä esitetään yleissuunnitelma Eteläpuistosta vetovoimaisena asumisen ja virkistymisen paikkana. Suunnitelmassa on painotettu julkisen keskusta-alueen laajentamista järven rantaan uuden Eteläpuiston asuinalueen myötä, niin että rannasta muodostuu helposti saavutettava osa kaikkien yhteistä keskustaa. Suunnitelma on rakentunut taustoituksen pohjalle, joka koostuu alueen historian selvittämisestä, sekä sen nykytilanteen analysoinnista eri näkökulmista. Taustoitus toimii paikkalähtöisen suunnittelun tärkeimpänä metodina muodostaen oleellisen osan itse diplomityötä.

Diplomityö perustuu Tampereen Eteläpuistosta 30.10.2013 käynnistyneeseen kansainvälisen suunnittelukilpailuun, mutta ei ota osaa itse kilpailuun. Työ on syntyperäiselle tamperelaiselle tekijälleen mahdollisuus osallistua kotikaupunkinsa kehittämisestä käytävään keskusteluun ja syventää omaa ymmärrystä kaupunkisuunnittelusta.

Sisällys

Johdanto

08

Taustoitus

1. Eteläpuiston historia	13
1.1. Varhaiset vaiheet	14
1.2. Teollistuva Eteläpuisto	15
1.3. Eteläpuiston kulta-aika	16
1.4. Autojen vallankumous	17
2. Teemakartta-analyysi	18
2.1. Keskeisten paikkojen verkosto	20
2.2. Liikenneverkosto	20
2.3. Topografia ja viheralueet	22
2.4. Toiminnot	24
3. Kilpailualueen ominaispiirteet	28
3.1. Ohjelman rajoitukset ja kolme eri aluetta	30
3.2. Alue 1 Koulukatu	31
3.3. Alue 2 Nalkala	33
3.4. Alue 3 Eteläpuisto	35
3.5. Suunnitelman lähtökohdat	38
4. Konsepti	40
4.1. Eteläpuisto vetovoimaisena osana Tampereen keskusta-aluetta	42
4.2. Yhdistävä Eteläpuisto	44
4.3. Asumisen ja virkistymisen Eteläpuisto	44
4.4. Hyvät katutilat ja mahdollistava massoittelu	45
4.5. Konseptin yhteenveto	47

Suunnitelma

5.	Ratkaisut alueittain	50
5.1.	Koulukatu	52
5.2.	Nalkala	54
5.3.	Eteläpuisto	56
6.	Kokonaisuus	60
6.1.	Yleissuunnitelma	62
6.2.	Liikenneverkosto	64
6.3.	Pysäköinti	65
6.4.	Toiminnot	66
6.5.	Paikkojen verkosto	68
6.6.	Leikkaukset	71
6.7.	Näkymäkuvia	72
6.8.	Laajuustiedot	78

Lopuksi

7.	Prosessi	80
7.1.	Aloitukset ja ensimmäinen luonnos	82
7.2.	Toinen luonnos ja typologiakokeilua	83
7.3.	Dominantin probleema, hermeneuttinen kehä ja kolmas luonnos	85
7.4.	Ratkaisun löytäminen ja yhteenveto prosessista	89
8.	Loppusanat	90
	Lähdeluettelo	92

Joh

dan

to

Diplomityö perustuu Tampereen Eteläpuistosta 30.10.2013 käynnistyneeseen kansainväliseen suunnittelukilpailuun, jonka tavoitteena on löytää korkea-tasoinen 1300 - 1800 asukkaan asuinalue ratkaisuna Tampereen Eteläpuistoon ja sen lähialueille. Kilpailu järjestettiin hankintalain mukaisena suunnittelukilpailuna, jossa kilpailijoiden määrä rajoitettiin kuuteen kutsuttavaan osallistajaan. Kaupunki ei pyynnöistä huolimatta suostunut luovuttamaan lopullista kilpailuohjelmaa, joka marraskuussa jaettiin valituille kilpailijoille. Tästä huolimatta työn lähtökohtana on syyskuussa 2013 julkaistussa alustavassa kilpailuohjelmassa esitetty alue-rajaukset ja rakentamisen määrä. (Tampereen kaupunki 2013, Eteläpuiston ja sen lähialueiden kansainvälinen suunnittelukilpailu kilpailun säännöt ja ohje osallistumishakemuksen laatimiseksi, 13).

Tampereen Eteläpuisto sijaitsee keskusta-alueen lounaiskulmassa, Pyhäjärven rannalla, puistobulevardi Hämeenpuiston päätteenä. Sijaintinsa ja topografiansa puolesta se on mitä erinomaisin paikka uudelle asuinalueelle. Eteläpuiston potentiaalia lisää sen vuosia jatkunut vajaakäyttö kaupungin takapihana, joka tarjoaa tulevalle muodonmuutokselle laajat mahdollisuudet.

Potentiaalin lisäksi Eteläpuiston kehittämiseen liittyy myös tiettyjä haasteita. Näistä merkittävin on Tampereen valtatie muodostama raja, jonka taakse Eteläpuisto jää nykyisellään eristyksiin Hämeenpuistosta ja keskustasta. Toinen keskeinen haaste on rannan ja olemassaolevan kaupunkirakenteen välinen korkeusero, joka asettaa omat erityiset haasteensa urbaanin kaupunkirakenteen muodostamiselle.

Suunnitelmani tavoitteena on Eteläpuiston muuttaminen hyväksi paikaksi osaksi Tampereen keskusta-aluetta. Työssä on painotettu vetovoimaisen julkisen keskustan laajenemista Pyhäjärven rantaan Eteläpuiston myötä, sekä kaupunkimaisen tunnelman luomista uudelle

Kuva 1. Kilpailualueen sijainti

Kuva 2. Ilmakuva kilpailualueesta.

asuinalueelle. Tämä on saavutettu ennen kaikkea riittävän kompaktilla rakenteella, hyvillä katutiloilla, kevyenliikenteen painottamisella ja toiminnallisella monipuolisuudella.

Diplomityö jakautuu kahteen laajempaan kokonaisuuteen: taustoitukseen ja suunnitelmaan. Taustoitusosiossa selvitetään suunnittelualueen historia, tarkastellaan sen nykytilannetta erilaisin teemakartoin, analysoidaan sen eri osa-alueiden erityisvaatimukset ja muodostetaan kokonaiskonsepti tulevalle suunnitelmalle. Suunnitelmaosiossa selostetaan ja perustellaan ensin valitut suunnitteluratkaisut ja lopuksi esitetään itse suunnitelma uudesta Eteläpuistosta lähialueineen. Yhteenvetona esitellään lyhyesti itse suunnitteluprosessi ja eri luonnosvaiheet.

Taus

toi

tus

1.

Eteläpuiston historia

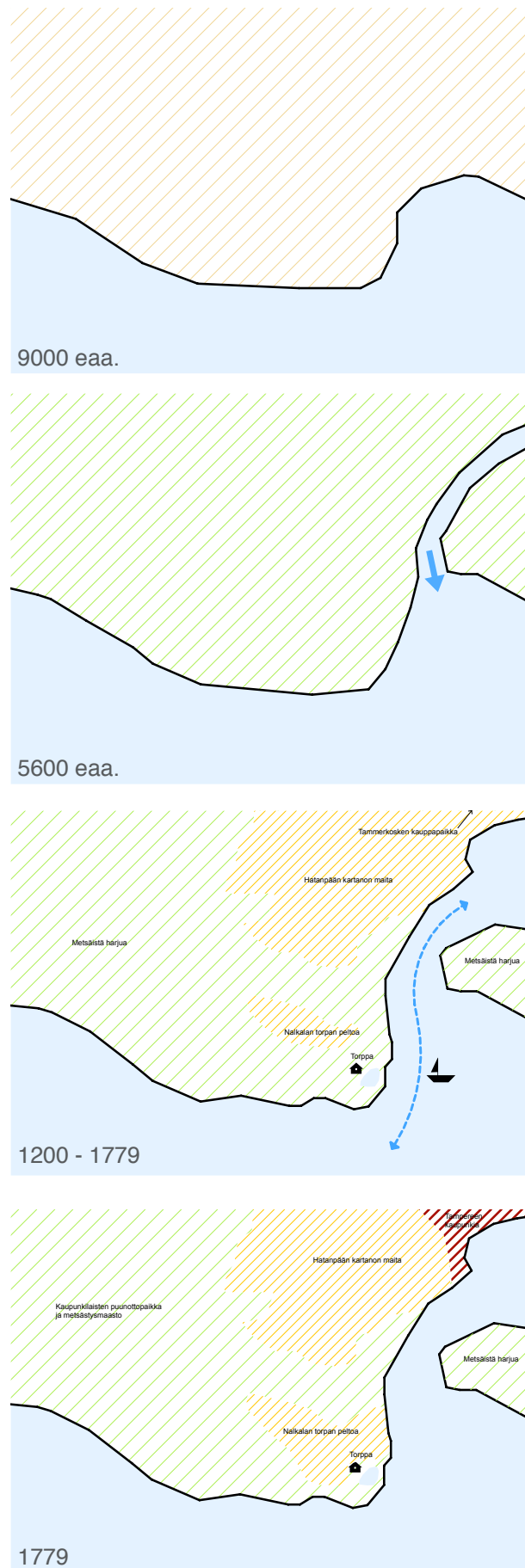
Ajallinen kerroksellisuus on kaupungeille leimallinen piirre, jonka huomioiminen uutta suunniteltaessa kuuluu hyvän arkkitehtuurin perusedellytyksiin. Eteläpuistolla on oma monivaiheinen historiansa, joka käydään tässä osiossa läpi tiivistetysti havainnollistavan sarjakuvan avulla. Historiaosio alkaa kaupungin tärkeimmät ominaispiirteet muodostaneesta jääkaudesta ja etenee siitä kronologisesti nykypäivään.

1.1 VARHAISET VAIHEET

Veiksel-jääkausi muodosti Näsi- ja Pyhäjärven väliin maailman korkeimman hiekkaharjun, jonka Näsijärvestä valuva vesi puhkaisi muodostaen Tammerkosken noin 5600 eaa, kuten Kuva 2. havainnollistaa. Kosken rannalle muodostunut asutus kehittyi tärkeäksi kauppapaikaksi 1200-luvulta lähtien. (Ks. Kuvat 1 & 2. Tikkanen & Seppä 2001, 129-141; Ojanen et al 1989, 168; Tampereen kaupungin kotisivut, historia lyhyesti.)

Tampereen kaupungin maat kuuluivat ennen kaupungin perustamista Hatanpään kartanolle. Eteläpuistossa tiedetään sijainneen Nalkalan torppa ainakin 1750-luvulta lähtien. Puiston eteläosa oli metsää ja pohjoisosaa torpan peltoa, joka myöhemmin laajeni lähes rantaan asti. Kustaa III perusti Tampereen kaupungin 1779. Tampereen maa-alaksi ostettiin Hatanpään kartanolta 3,2 km² maata kosken länsipuolelta.

Myös Pyynikin metsäalueet kuuluivat kaupunkiin jo sen perustamisesta lähtien, mutta suurin osa näistä maista jätettiin aluksi laidunmaiksi ja kaupunkilaisten puunotto paikaksi, sekä metsästysmaiksi. (Helin 1985, 24; Ojanen et al 1985, 8; Tampereen kaupunki 2008, Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys -myöhemmin KYMS; Tampereen kaupunki 2013, Keskustan rantojenkäytön historia 1700-luvulta lähtien 2013, 34 - myöhemmin Rantojenkäytön historia.)

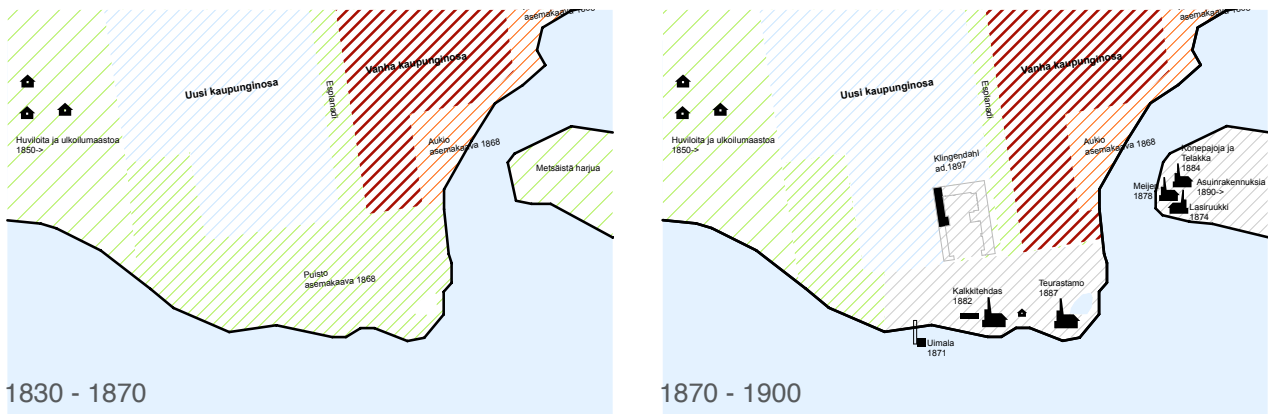

Kuvat 3-6. Eteläpuiston varhaistat vaiheet.

1.2 TEOLLISTUVA ETELÄPUISTO

C.L Engel laati Tampereen kaupungille uuden asemakaavan 1830. Siihen ensimmäistä kertaa hahmoteltu pohjois-etelä suunnassa kulkeva Esplanadi (nyk. Hämeenpuisto) toimi palokatkona uuden ja vanhan kaupunginosan välillä. Esplanadia levennettiin suuren tulipalon vuoksi uudessa asemakaavassa 1867-68 nykyiseen 60m leveyteen. Samassa kaavassa Eteläpuisto varattiin puistoalueeksi. Pyynikinharjun puunotto kiellettiin 1830 ja harju otettiin huvila- ja ulkoilukäyttöön 1850. (KYMS 2008; Rantojenkäytön historia 2013, 32.)

Vuonna 1882 F. W. v. Frenckell perusti kalkkitehtaan Pyhäjärven rantaan paperinvalmistuksessa tarvittavan sammuttamattoman kalkin tuottamiseksi. Rannassa sijainneen kalkkitehtaan alue oli aidattu ja siihen kuului laiturin päähän 1871 rakennettu uimalarakennus. Palovakuutuskirjan mukaan alueeseen kuului lisäksi myös 1871 rakennettu asuinrakennus ja kalkkivarasto. Vuonna 1887 Kalkkitehtaan viereiselle tontille rakennettiin kaupungin teurastamo. Eteläpuiston alueella sijaitsi vuosisadan lopulla 1897 myös venäläisten sotilaiden keittiökasvimaita ja kellareita. (Rantojenkäytön historia 2013, 40.)

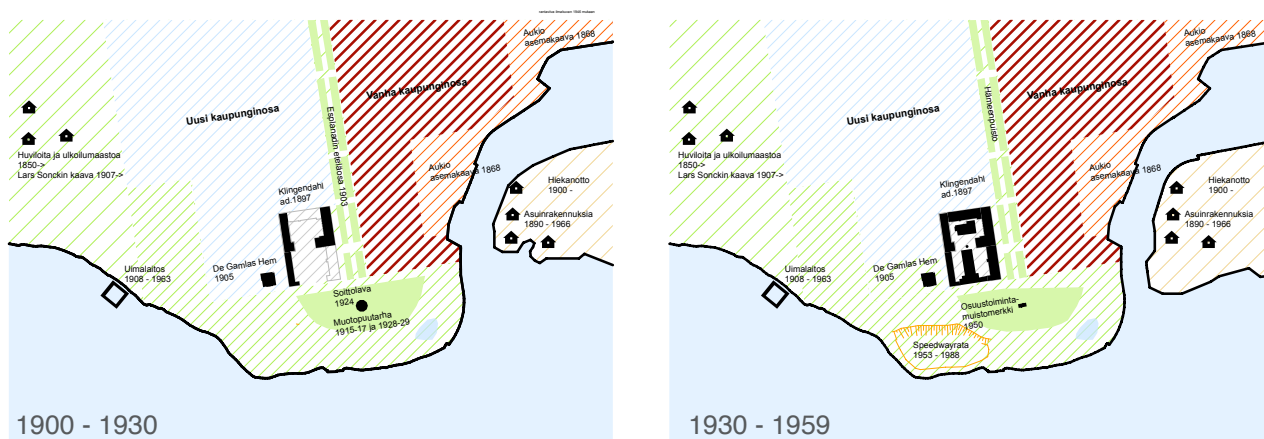

Kuvat 7-8. Esplanadi C.L. Engelin asemakaavan mukaan ja Eteläpuiston, sekä Ratinanniemen teollinen vaihe 1800-luvulla.

Tehtailija Fabian Klingendahl osti kaupungilta 1896 tontit 21-24, eli nykyisen kortteli 90. Klingendahlin kutomon ensimmäinen osa valmistui 1897. Ratinanniemeen rakennettiin 1800-luvun lopulla useita pienteollisuusrakennuksia, jotka jäivät lyhytikäisiksi. Jo 1890 niemenkärjen rakennuskanta koostui lähinnä puisista asuinrakennuksista. (Helin 1985, 97; Rantojenkäytön historia 2013, 42.)

1.3 ETELÄPUISTON KULTA-AIKA

Eteläpuiston rannassa sijainneet tehdasrakennukset lopettivat toimintansa 1900-luvun alussa. Esplanadin pitkän rakennusurakan eteläosa puurvistöineen valmistui 1903. Eteläpuiston muotopuutarha rakennettiin kahdessa vaiheessa 1915 -1918 ja 1928 - 29. Jaksojen välissä sisällissodan aikana se muuttui hetkeksi peruna- ja lanttumaaksi. Esplanadin päätteeksi Eteläpuistoon rakennettiin tyyliltään uusklassistinen pyöreä soittolava 1924, joka viimeisteli puistoakselin ja muotopuutarhan symmetrisen sommitelman. Puisto oli eheimmillään tätä seuranneina kolmeana vuosikymmenenä ja tätä jaksoa voidaan pitää Eteläpuiston kulta-aikana. Puiston kanssa rakentuneen Klingendahlin tehtaan kaksi seuraavaa osaa valmistuivat 1904 ja 1926. Tehtaan viereen, kaupungin lahjoittamalle tontille rakennettiin jugendtyylinen ruotsinkielisen vanhainkotiyhdistyksen talo, De Gamlas Hem 1905. (Helin 1985, 42, 97-98, 102; Rantojenkäytön historia 2013, 40.)

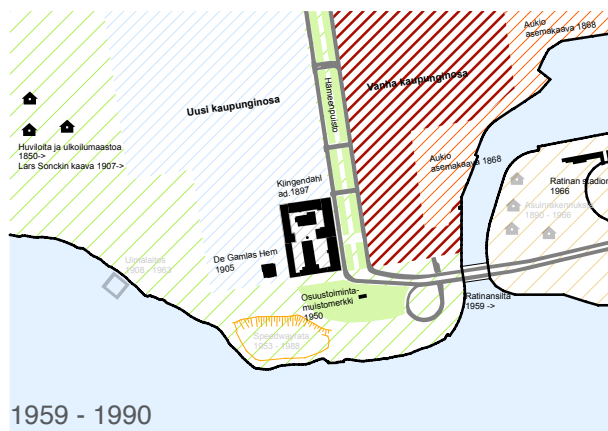

Kuvat 9-10. Muotopuutarhan valmistuminen ja moottoriurheilun Eteläpuisto.

Ratinanniemi alkoi 1900-luvun alussa toimia hiekanottoaikkana, mikä pikkuhiljaa madalsi harjun lähes Pyhjärven pinnan tasolle. Pyynikin puolella Pyhjärven rantaan perustettiin Palomäen uimalaitos 1908. Eteläpuistossa ollut soittolava purettiin ja sen tilalle pystytettiin 1950 Eemil Aaltosen veistos, osuustoiminnan muistomerkki. (Rantojenkäytön historia 2013, 39-45.)

Eteläpuisto koki erään historiansa dramaattisimmista muutoksista 1953, jolloin puiston alaosa muutettiin moottoriurheilun näyttämöksi uuden speedway-radan myötä. Rinteestä muokattiin radalle katsomo, jonka muodostama maastoleikkaus on nähtävissä paikalla edelleenkin. Loput osat Klingendahlin tehtaasta valmistuivat 1933-51. Sisäpihan voima-asemarakennus ja sen 85m korkea savupiippu valmistuivat viimeisenä. Esplanadin nimi vaihdettiin Hämeenpuistoksi 1933. (Helin 1985, 42; Rantojenkäytön historia 2013, 39-45.)

1.4 AUTOJEN VALLANKUMOUS JA RATINANRANNAN SUURET MUUTOKSET

Kuvat 11-12. Ratinansilta muuttaa Eteläpuiston ja Hämeenpuiston roolia.

Eteläpuiston rooli muuttui jälleen, kun Ratinansilta valmistui 1959 ja Hämeenpuistosta tuli tärkeä autoliikenteen väylä. Muotopuutarha menetti koilliskulmansa ja muuttui akselin pittoreskistä päätteestä osaksi uuden autoväylän reunaa. Sillan rakentamisen yhteydessä niemenkärkeä laajennettiin täyttömaalla. Ratinanniemen viimeiset puutalot purettiin sillan valmistuttua stadionin rakentamisen aikana 60-luvun alussa. Ratinan stadion valmistui 1966. (Helin 1985, 165; Rantojenkäytön historia 2013, 42.)

Speedway-rata Eteläpuiston alaosaan lakkautettiin 1988 ja jäljellä jäänyt hiekka-alue toimi mm. lähikoulujen urheilukenttänä. Lännempänä rannassa toiminut uimala lakkautettiin 1963. (KYMS 2008.)

2012 Ratinanniemeen valmistui kaupungin järjestämän arkkitehtikilpailun tuloksena uusi asuinalue n.1000 asukkaalle. Vanhainkoti De Gamlas Hem toimii nykyään Tampereen musiikkiopiston käytössä. Klingendahlin tehdas on saneerattu asunnoiksi ja toimistoiksi ja kompleksin eteläsivun osa on purettu. (Rantojenkäytön historia 2013, 42.)

Kuva 13. Ilmakuva Eteläpuiston nykytilanteesta.
Lähde: Binmaps

2.

Teema- kartat

Kaupungit ovat kompleksisia organismeja, joiden hahmottaminen ja kuvaileminen vaatii erilaisia abstraktioita. Seuraavan temaattisen analyysin tarkoituksena on luoda kokonaiskäsitys suunnittelualueen suhteesta muuhun kaupunkiin ja auttaa määrittämään sen ongelmat yleisellä tasolla. Tässä osiossa suunnittelualueita tarkastellaan paikkojen, toimintojen, liikenneverkoston ja topografian näkökulmasta. Nämä ovat suunnitelman kannalta tärkeimmät kaupunkia määrittävät osatekijät.

2.1 KESKEISTEN PAIKKOJEN VERKOSTO

Kaupunkien muodon hahmottamista tutkinut amerikkalainen yhdyskuntasuunnittelija Kevin Lynch toteaa teoksessaan *The Image Of The City* (1960), että kaupungeilla näyttää aina olevan julkinen kuva, joka on yhteinen suurelle määrälle ihmisiä. Tässä julkisessa kuvassa lomituvat ihmisten henkilökohtaiset mielikuvat kaupungin muodosta. Tämä julkinen kuva voidaan tulkita keskiarvoksi siitä miltä kaupunki ihmisten mielissä näyttää. Lynch rajaa analyysinsä kaupungin fyysiseen hahmoon jättäen ulkopuolelle esimerkiksi eri alueiden sosiaaliset ja historialliset merkitykset. (Lynch 1960, 46.)

Koska kaupunki on paljon enemmän kuin fyysistä muotoa, täytyy sen todellisen olemuksen hahmottamiseksi tarkastella muutakin kuin tilaa rajaavia elementtejä. Ensimmäisen kartan teemaksi on otettu *paikka*. Paikalla tarkoitetaan tässä sellaista osaa kaupungista, joka on yksinkertaisesti hahmotettavissa omaksi kokonaisuudekseen, muuksi kuin ympäristönsä. Tällainen paikka on käsitteenä joustavampi kuin Lynchin kuva, sillä se voi pitää sisällään päällekkäisiä merkityksiä, esimerkiksi rakennusten toimintoja, historiaa, paikallista kulttuuria ja niin edelleen.

Oheiseen karttaan on hahmoteltu sellaiset tärkeimmät paikat ja niiden väliset yhteydet, jotka Lynchin kuvien tapaan voidaan tulkita muodostavan monien ihmisten jakaman käsityksen Tampereen lounaisen keskusta-alueen rakenteesta. Tämä paikkojen verkosto muodostaa myös myöhemmin läpikäytävän suunnittelman selkärangan. Numerojärjestys kuvaa kunkin paikan arvioitua merkitystä keskusta-alueelle ja sitä kautta myös suunnittelualueelle. Kuvan reunoille on nimetty sen ulkopuolelle jäävät tärkeät seuraavat paikat.

Kartasta nähdään, että suunnittelualue kytkeytyy suoraan ainakin viiteen keskeiseen paikkaan: Pyynikinharjuun, kirjastoon, Laukontoriin ja Ratinanniemen asuin- ja puistoalueisiin. Koska työn tavoitteena on kehittää suunnittelualuetta nimenomaan osana Tampereen keskustaa, tulee suunnittelussa kiinnittää erityistä huomiota alueen kytkeytymiseen keskustan kannalta oleellisimpiin paikkoihin ja näiden kautta edelleen kaupungin keskustaan. Suunnittelualueen sisäistä paikkojen verkostoa määriteltäessä erityistä huomiota vaativat Eteläpuiston liittyminen Hämeenpuistoon ja Nalkalan rantaan, sekä Klingendahlin tehdaskiinteistön liittyminen puistoon.

2.2 LIIKENNEVERKOSTO

Liikenneverkosto kuuluu kaupunkirakenteen pysyvimpiin elementteihin ja se on tärkein eri paikkoja yhdistävä tekijä. Tämän teemakartan tehtävä on luoda kokonaiskuva suunnittelualueen nykyisestä liittymisestä kaupungin katu- ja kevyenliikenteen verkostoihin.

Keskustori	1
kirjaston solmukohta	2
Laukontori ja Kehräsaari	3
Pyynikinharju	4
Koskikeskus	5
Pyynikintori ja taidemuseo	6
Ratinalan puisto	7
Ratinalanrannan asuinalue	8
Hatanpään ranta	9
paikan muodostava viherialue	
kilpailualue	

Kuva 14. Keskeisten paikkojen verkosto 1:12000.

Suunnittelualue sijaitsee merkittävässä asemassa sekä kevyenliikenteen, että autoliikenteen läpiajon kannalta. Rannassa kulkeva kevyenliikenteen reitti muodostaa tärkeän yhteyden Pyykinharjulta Nalkalan rantaan ja siitä edelleen kaupungin keskustaan. Järvenrantakaupungin aurinkoisena reunana reitillä on lisäksi erityistä maisemallista ja kulttuurista arvoa. Sen vahvistaminen on eräs työn tärkeimmistä teemoista.

Hämeenpuiston kevyenliikenteen reitti meluisten autoväylien välissä päättyy etelässä tylästi Tampereen valtatie-1:n ramppimaiseen kaarteseen. Kilpailuohjelmassa toivottu kevyenliikenteen yhteyden jatkaminen Eteläpuistoon tuo puistobulevardille uutta merkitystä, sekä toiminnallisessa, että kaupunkirakennustaiteellisessa mielessä. Lisäksi se auttaa kytkemään Eteläpuiston asuinalueen osaksi keskeisten paikkojen verkostoa.

Tampereen valtatieksi Eteläpuiston kohdalla muuttuva Hämeenpuisto muodostaa yhden tärkeimmistä autoliikenteen yhteyksistä kaupungin läpi. Keskustan pohjoispuolelle rakentuvasta rantatunnelista huolimatta Hämeenpuiston liikennemäärien ennustetaan lisääntyvän tulevaisuudessa. Autoliikenteen haitat kaupunkitilojen elävyydelle on todettu useasti (ks. esim. Jacobs 1961, 440-441). Uuden Eteläpuiston suunnitelmassa on Hämeenpuiston autoliikenne hyväksyttävä pakollisena epäviihtyvyystekijänä. Tästä huolimatta karttaan vaaleanpunaisella piirretyt kadut ja Eteläpuiston kaakkoiskulmassa sijaitseva kiertoliittymä voidaan kilpailuohjelman puitteissa purkaa, jolloin Eteläpuistoa ja Nalkalan rantaa saadaan laajalti vapautettua autoliikenteeltä.

2.3 TOPOGRAFIA JA VIHERALUEET

Tampere on topografialtaan rikas ja omalaatuinen kaupunki, jonka nykyiset ominaispiirteet juontavat juurensa jääkaudelta (ks. historiaosio). Kaupungin identiteettiin kuuluvat olennaisena osana kahden järven erilaiset, tällä hetkellä vajaakäyttöiset rannat, keskellä virtaava koski puistoinen, sekä maailman suurimmaksi väitetty länsi-itä suuntainen hiekkaharju. Tästä teemakartasta nähdään kuinka suunnittelualuetta leimaavat lähes kaikki Tampereelle ominaisimmat ja parhaimmat maisemalliset piirteet sen sijaitessa harjun aurinkoisella eteläreunalla järven rannalla. Kartasta käy myös ilmi Hämeenpuiston viherakselin mittakaavallinen hallitsevuus suhteessa keskustan muihin viheralueisiin. Länsipuolen viheralueet liittyvät saumatto-

masti Pyykinharjun metsäisiin ulkoilumaastoihin ja aurinkoinen puistorinne minigolf-ratoinen on perustellusti päätetty jättää kilpailussa koskemattomaksi. Kulkutautisairaalan ja musiikkiopiston asuttaman rakennuksen korttelien puistikot ovat epämääräisiä, mutta helposti kehitettäviä viheralueita.

Nalkalan aluetta leimaa tasainen ja autio kenttämäisyys. Aluetta hallitsevat maantason parkkialueet, niiden lomaan ujutettu leikkipuisto, sekä Nalkalan ruohokenttä, joka kärsii pahasti maastovallin päällä kulkevan Tampereen valtatie-1:n melusta.

Lähivuosien aikana paranneltu puistomainen rantavyöhyke on suhteellisen viihtyisä, mutta

Kuva 15. Liikenneverkkokaavio 1:12000.

kaipaa tuekseen enemmän kuin parkkialueita.

Itse Eteläpuisto jakautuu harjun muodostaman korkeuseron vuoksi kahteen eri tasoon. Näistä pohjoisempi, ylempi taso käsittää pienen hiekkakentän, tien rampauttaman muotopuutarhan, sekä paljon itsekasvanutta puistikkoa. Itäreunaa hallitsee Tampereen

valtatien kiertoliittymä. Laskeutuessa alemmalle rannan tasolle Eteläpuisto muuttuu avoimeksi ja epämääräiseksi hiekkakentäksi, jonka tasaisuus ja maastoleikkauksen jyrkkyys kielivät historian saatossa tehdyistä kovakouraisista muokkauksista.

2.4 RAKENNUKSET JA TOIMINNOT

Kaupunki on monenlaisten toimintojen keskittymä. Väheksymättä ulkotilojen merkitystä voidaan todeta että useimmat kaupungin varsinaisista toiminnoista sijaitsevat rakennusten suojissa. Se missä suhteessa ja asemassa eri toiminnot sijaitsevat toisiinsa nähdessä määrittää pitkälle kaupunkiin syntyvää paikkojen verkostoa. Tämän teemakartan tehtävänä on osoittaa suunnittelualueen nykyisten rakennusten toimintojen suhde ympäröivän kaupunkirakenteen toimintoihin.

Itse suunnittelualueella ei tällä hetkellä ole selkeää toiminnallista luonnetta. Se on suhteellisen avoin ja monentyyppisten rakennusten rajaama sirpaleinen epäpaikkojen sarja. Lännen puolella tunnelma on julkinen musiikkiopiston, urheilukentän, minigolf-radan, sekä suosituksen puiston ansiosta. Alueen toiminnallista luonnetta hämärtävät kulkutautisairaalan rapistuvat rakennukset ja hoitamaton ympäristö. Uutta rakennettaessa tietyn avonaisuuden ja julkisen ulkotilan säilyttäminen tällä alueella vaikuttaa perustellulta. Alueen luoteiskulmassa sijaitsevan Koulukadun kentän mahdollista muuttamista asuinkortteliksi tulee punnita muun rakentamisen määrän suhteen: jos kenttää ei ole tarpeen muuttaa kerrosneliömetreiksi, se tulisi säilyttää. Nalkalan rannalla tilanne on

lähes päinvastainen: avonaista ranta-aluetta rajaavat kohtalaisen tiiviit asuin- ja liikekorttelit ovat uudehkoa hoivakotia lukuunottamatta toiminnallisesti sisäänpäin kääntyviä ja tylsiä. Tälle alueelle tuntuu luontevalta rakentaa tiivistä ja toiminnallisesti monipuolista kaupunkia keskustan jatkeeksi.

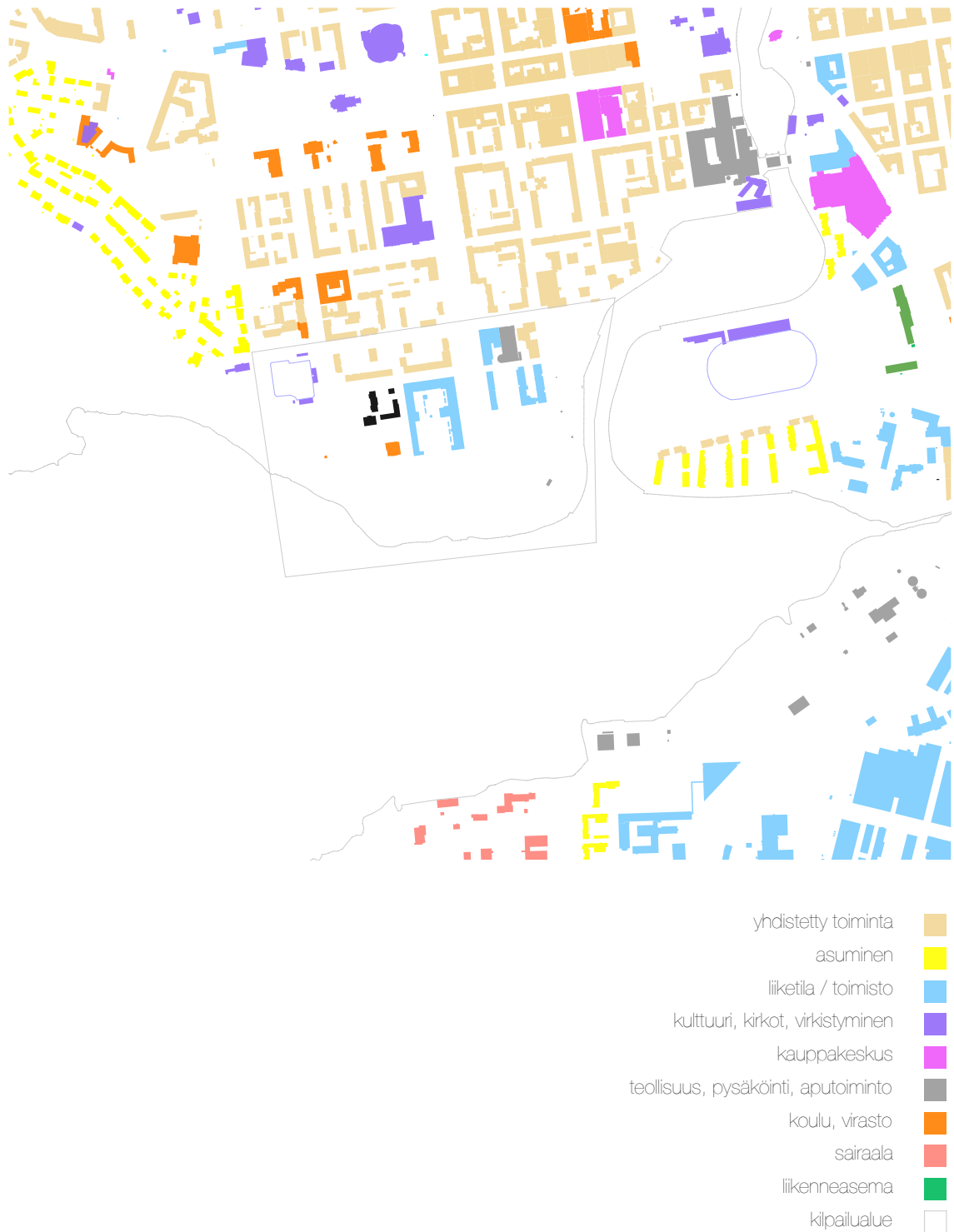
Kilpailun päätavoite, Eteläpuiston käytön muuttaminen rakentamattomasta ranta-alueesta asuinalueeksi, on suurin muutos koko suunnittelualueelle. Suunnittelualueella ympäröivien alueiden käyttöjä tarkasteltaessa huomataan kuinka keskustan reunoja leimaava toiminnallisesti yksipuolinen asuinrakentaminen kurottautuu kohti Eteläpuistoa niin lännestä, idästä kuin vastarannaltakin sekoittuneemman kaupunkirakenteen purutessa keskustan suunnasta.

Pyynikinharjun vanhan, huvilamaisen asuinrakentamisen toiminnallinen yksipuolisuus saa perustelunsa alueen luonnonläheisestä sijainnista: ihmiset tulevat Pyynikille ulkoilemaan ja alueen asukkailla on hyvät yhteydet keskustan palveluihin. Lisäksi vanhat puutalot ovat kaunista katseltavaa ja rakeisuudeltaan hienojakoisena muodostavat miellyttävää kävely-ympäristöä.

Kuva 16. Topografia ja viheraluekaavio 1:12000.

Ratinanrannan uuden asuinalueen toiminnallista monotonisuutta on vaikeampi perustella. 1000 asukkaan alue sijaitsee aivan keskustan tuntumassa järven rannalla, mutta sinänsä viihtyisä rantareitti ei tarjoa ohikulkijoille muuta kuin läpikulun ja näkymiä tavanomaisten kerrostalojen pihaille. Tampereen valtatiehen rajautuvien rakennusten pohja-

Kuva 17. Rakennusten toimintakaavio 1:12000.

kerroksiin osoitetut erikoisliiketilat ovat luonteeltaan toimistomaisia, eivätkä onnistu tarjoamaan elävöittämään meluisan väylän vartta.

Tulevan Eteläpuiston asuinalueen tulee jo sijaintinsa vuoksi edustaa ympäröiviä alueita monipuolisempaa rakennetta. Sen tulevat palvelut ovat tervetullut lisä myös viereisten alueiden nykyisille asukkaille. Varsinkin läheltä puuttuvien kulttuurin ja kaupan toimintojen harkittu sisällyttäminen suunnitelmaan on perusteltua uuden elävällisen kaupunginosan synnyttämiseksi.

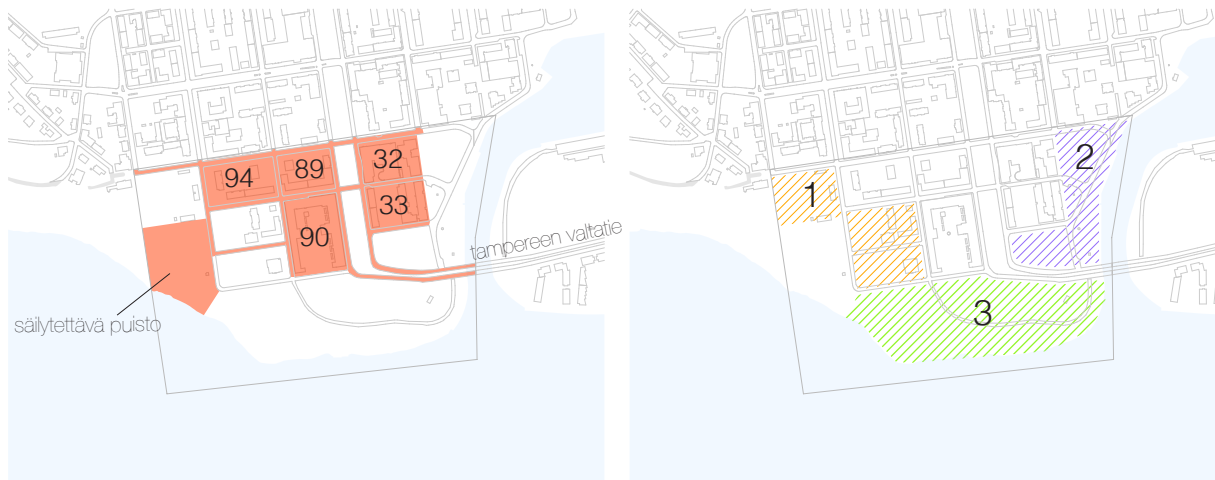
3.

Kilpailualueen ominaispiirteet

Suunnittelualuetta on nyt analysoitu historian valossa, sekä temaatteisesti suhteessa koko lounaiseen keskusta-alueeseen. Tässä osiossa aluetta tarkastellaan lähempää, korttelitasolla. Tarkoituksena on määrittää suunnittelualueen sisäiset ominaispiirteet ja muodostaa selkeä lähtökohta tulevalle suunnittelulle.

3.1 KOLME ERI ALUETTA

Kuvat 18-19. Kilpailualueen rajoitukset ja kolme eri aluetta.

Kilpailuohjelman mukaan korttelit 32, 33, 89, 90 ja 94, sekä alueen lounaisosassa sijaitseva minigolfrata ranta-alueineen jäävät nykyiselleen. Lisäksi ohjelma määrittelee säilytettäväksi Tampereen valtatie ja tiettyä asutuskadut. Tampereen valtatie kiertoliittymä kilpailualueen kaakkoiskulmasta voidaan kilpailuohjelman mukaan purkaa.

Teemakartta-analyysin perusteella jäljelle jäävä kilpailualue voidaan jakaa kuvan 19 mukaisesti kolmeen selkeästi erilaiseen kokonaisuuteen. Ensimmäinen alue, Koulukadun puoli, liittyy Pyynikinharjuun ja sen ulkoilumaastoihin. Toinen alue, Nalkalan ranta, toimii Laukontorilta lähtevän rantavii- van jatkeena ja välittävänä vyöhykkeenä kaupungin ja Eteläpuiston välillä. Kolmas ja suurin alue, Eteläpuisto

toimii paitsi Hämeenpuiston, myös Tampereen keskustan eteläisenä päätöksenä, sekä kahden ensimmäisen alueen yhdistäjänä.

Seuraavassa tarkastelussa kartoitetaan ensin kunkin kolmen osa-alueen erityispiirteet, ongelmat ja potentiaalit erikseen. Sen jälkeen osa-alueet yhdistetään ja niistä muodostetaan konseptuaalinen kokonaiskuva tulevan suunnittelun lähtökohdaksi.

3.2 ALUE 1: KOULUKATU

Koulukadun alue voidaan hahmottaa Klingendahlin entisen tehdaskorttelin ja Pyhäjärven väliseksi kokonaisuudeksi, jonka tärkein asemallinen rooli paikkojen verkostossa on toimia linkkinä harjun alueen ja Eteläpuiston välillä. Se on kolmesta alueesta valmiiksi toimivin kokonaisuus, jonka luonne rakentuu vahvasti ulkoilun ja urheilun varaan minigolf-radan, urheilukentän ja puiston ansiosta. Alueella ei ole paljoa liikennettä ja se on pääosin miellyttävää puistomaista jalankulkuympäristöä.

Alueen rakennukset ovat pääosin vanhoja ja kauniita, mutta Koulukadun kentän ja kulkutautisairaalan korttelin rakennusten huono kunto luo nykyisellään paikkaan ränsistynyttä tunnelmaa. Alueen itärajan muodostava massiivinen Klingendahlin kortteli rajaa Papinkadun katu-tilaa selkeään muurimaisesti, mutta kulkutautisairaalan katuun rajautuvien rakennusten pienen mittakaavan vuoksi katutilasta ei muodostu erityisen selkeää. Papinkadun kehittämiselle perusteita antaa sen rakennustaiteellinen rooli visuaalisena akselina Aleksanterin kirkolle. Näin se voidaan nähdä myös tärkeänä paikkojen välisenä linkkinä.

Alueen uudisrakentamisen tulee eheyttää kaupunkirakennetta, erityisesti kulkutautisairaalan korttelin osalta, sekä luoda toimiva siirtymä Eteläpuistosta harjun alueelle. Minigolf-rata ja rinteiden puisto säilytetään. Koulukadun kenttä on mahdollista säilyttää tai siirtää jolloin alueelle voidaan toteuttaa ympäristöä eheyttävää täydennysrakentamista. Ajallisen kerroksellisuuden vaalimiseksi kenttä ensisijaisesti säilytetään ja siihen liittyvät rakennukset kunnostetaan.

Toiminnallisesti alueelle on luontevaa rakentaa pääosin asumista, kuitenkin siten, että alueen puistomainen avonaisuus ja ulkotilan jukisuus ei täysin katoa. Keskeisesti puistossa sijaitseva kaunis *De Gamlas Hemin* rakennus, sekä mahdollisesti osa kulkutautisairaalan rakennuksista tulee säilyttää ja niille löytää sopiva käyttötarkoitus.

Kuva 20. Koulukadun alueen ominaispiirteet.

Kuva 21. Koulukadun minigolfadat

Kuva 22. Näkymä Papinkadulta Klingendahlin kulmalta kohti Aleksanterin kirkkoa. Vasemmalla entisen kulkutautisairaalan rapistuvia rakennuksia.

Kuva 23. Entinen De Gamlas Hem:in rakennus Klingendahlin länsisiiven luontevana parina.

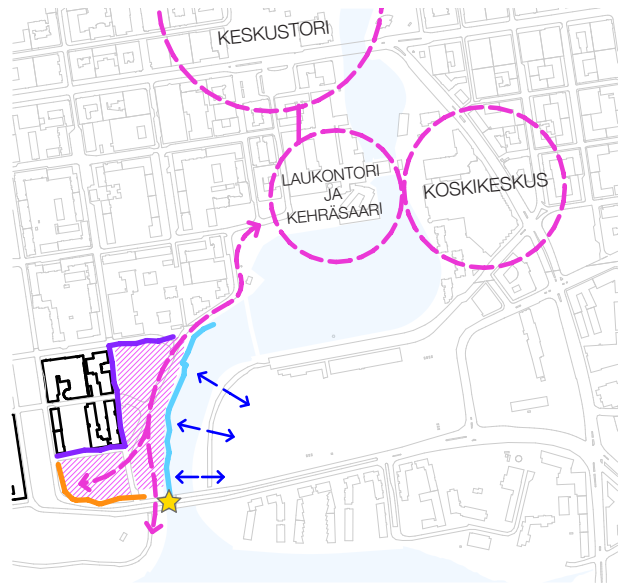
3.3 ALUE 2: NALKALA

Nalkalan alue rajautuu rantaviivan, olemassaolevan kaupunkirakenteen, ja Tampereen valtatieen muodostamien reunojen väliin. Näistä kaksi ensimmäistä voidaan nähdä potentiaalisina elementteinä suunnittelun näkökulmasta, mutta valtatieen muodostama reuna on lähinnä ongelma, joka tulee ratkaista. Rannan alue kytkee Eteläpuiston kaupungin keskustaun Laukontorin kautta. Se liittyy suunnittelualueeseen keskeisten paikkojen verkostoon komealla tavalla, kosken rantaa pitkin.

Alueen rakentamisen tulee sopeutua olemassa olevan kaupunkirakenteen mitta-kaavaan, sekä ennen kaikkea luoda viihtyisiä julkisen ranta-alue, joka toimii paitsi siirtymänä, myös omana kokonaisuutenaan.

Nalkalan kenttä on vajaakäyttöinen viheralue meluisan tien varrella, joka sisältää paljon potentiaalia muuttua urbaanimmaksi ympäristöksi ja kiinteämmäksi osaksi ranta-aluetta. Sen keskeinen haaste on ottaa kantaa Tampereen valtatiehen, sekä toimia vuoropuhelussa Eteläpuiston tulevien rakennusten kanssa.

Eteläisin osa Nalkalaa, Ratinansillan alus, toimii porttina Nalkalan ja Eteläpuiston välillä. Sillan järeiden betonirakenteiden muodostamasta dramaattisesta, katedraalimaisesta tilasta avautuu aurinkoinen järvinäkymä. Kokonaisuus on vaikuttava ja tämä epäpaikka sisältää poikkeuksellisen paljon potentiaalia kehittyä yllättäväksi kaupunkipaikaksi.

Kuva 24. Nalkalan alueen ominaispiirteet.

Kuva 25. Nalkalan rannan autiota kenttämaisuutta. Kuva rannasta Nalkalan kentän itäpuolelta.

Kuva 26. Ratinansillan dramatiikkaa.

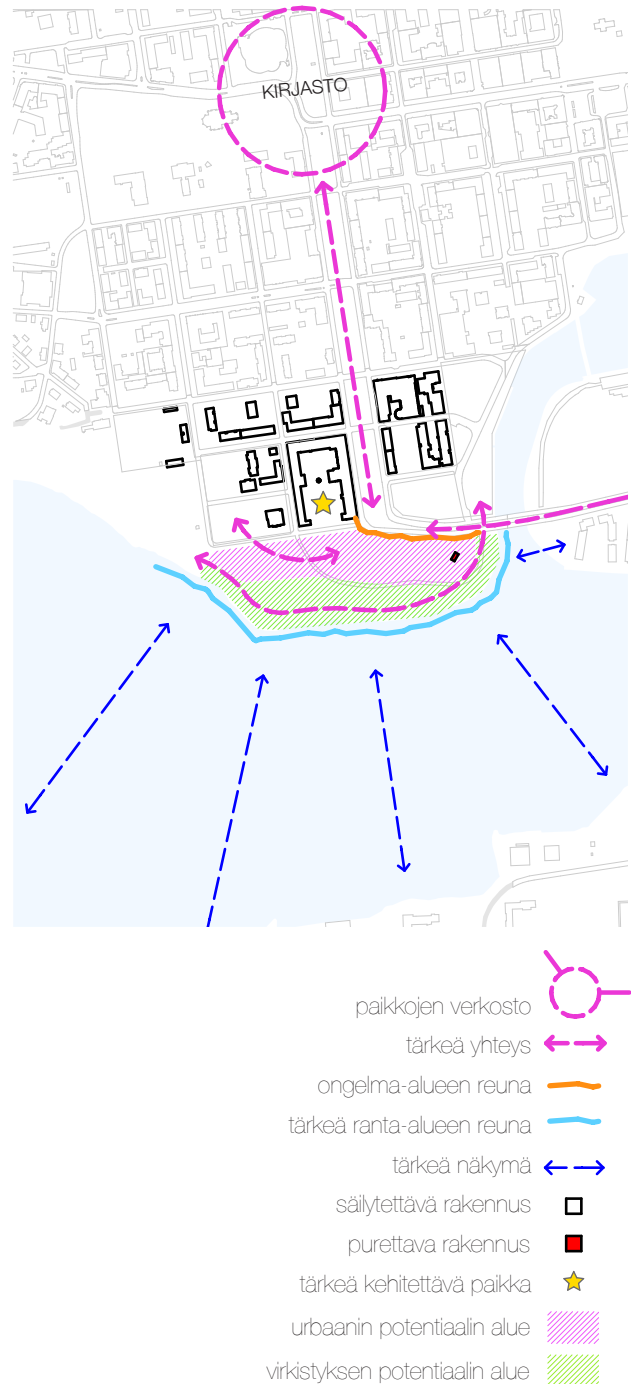
Kuva 27. Näkymä uudelta kävelysillalta kohti Nalkalan rantaa.

3.4 ALUE 3: ETELÄPUISTO

Suunnittelualan keskeisin ja suurin osa, Eteläpuisto, rajautuu rantaan, Tampereen valtatiehen ja edellämainittuun Koulukadun alueeseen. Eteläpuisto voidaan korkeuseron ja muotopuutarhan vuoksi hahmottaa kahtena eriluonteisena osana.

Ylempi pohjoisosaa on liikenneverkkoon ja ruutukaavaan nähtynä merkittävässä asemassa. Se toimii yhden kaupungin pääakselin, Hämeenpuiston juhlallisena päätteenä, sekä reunustaa Tampereen valtatietä keskeisessä kohdassa, jossa esikaupunkialue muuttuu keskustaksi. Näin se voidaan nähdä eräänlaisena Tampereen porttina, jonka ratkaiseminen on tärkeä osa suunnitelmaa. Akselin päätteen ratkaisun tulee lisäksi ottaa kantaa Hämeenpuiston ja Eteläpuiston väliseen puutteelliseen kevyenliikenteen yhteyteen.

Pohjoisosaa rajaa hallitsevana elementtinä komea Klingendahlin tehdaskiinteistö. Eteläsivultaan avoin linnamainen asuin- ja liikekortteli näyttää kartalta katsottuna avautuvan edullisesti kohti puistoa ja järveä. Todellisuudessa sisäpiha on kuitenkin autojen hallitsema ja sen yhteys puistoon on tehokkaasti katkaistu pihan suuaukolle sijoitetulla parkkihallin luiskalla. Linnapihan ja sen puistoyhteyden parantaminen on eräs alueen suunnitelman selkeistä tavoitteista.

Kuva 28. Eteläpuiston ominaispiirteet.

Alempi ranta-alue on kaupungin historian saatossa palvellut monia eri tarkoituksia, mutta sen nykyinen olemus muistuttaa lähinnä kaupungin takapihaa, joka odottaa lunastamistaan parempaan käyttöön. Rantaan tulee kilpailuohjelman vaatimana muodostaa luonteeltaan selvästi julkinen vyöhyke, joka toimii kaikkia kaupunkilaisia palvelevana rantapuistona. Tämän vyöhykkeen rooli kahta kaupungin puolta yhdistävänä linkkinä on erityisesti huomioitava suunnittelussa.

Kuva 29. Autojen dominoiva Hämeenpuiston eteläpää. Vasemmalla Osuustoiminnan muistomerkki muotopuutarhan keskellä.

Kuva 30. Aurinkoinen, mutta autio Eteläpuiston ranta.

Kuva 31. Klingendahlin sisäpihan väärinkäyttöä.

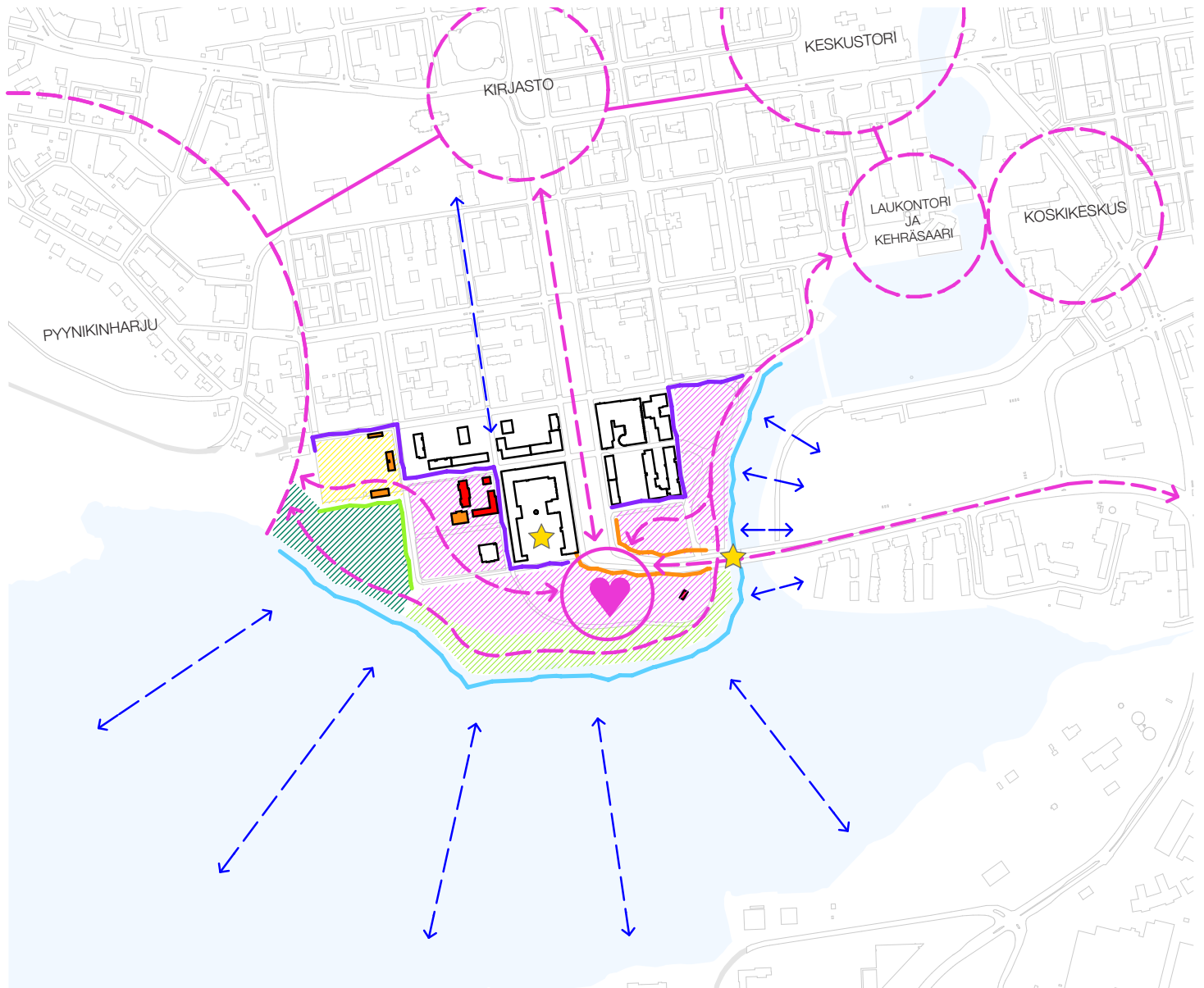

Kuva 32. Eteläpuiston tyypillistä maisemointia.

3.5 SUUNNITELMAN LÄHTÖKOHDAT

Kun kolmea aluetta tarkastellaan lopuksi kokonaisuutena, huomataan, että suunnittelualueelle muodostuu kuin itsestään eräänlainen sydän hallitsevaan solmukohtaan Hämeenpuiston päähän. Alueen kytkeytyminen keskeisten paikkojen verkostoon näyttää tapahtuvan suurelta osin luontevasti tämän sydämen kautta ja varsinkin Hämeenpuistoa pitkin, kunhan ongelmallinen Tampereen valtatie muodostama este saadaan ratkaistua. Toinen tärkeä paikkojen verkostoa muodostava reitti kulkee rantoja pitkin. Tämä toimii samalla myös suunnittelu-aluetta sisäisesti yhdistävänä tekijänä.

Kuten kokonaiskuvasta käy ilmi, suunnittelualue sisältää paljon potentiaalista urbaaniksi kehitettävää alaa, joka rajautuu toiselta puoleltaan joko rantaan tai puistoon, ja toiselta puolelta olemassa olevaan kaupunkirakenteeseen. Uuden rakenteen puistolle ja rannalle muodostaman reunan luonne on suunnitelman tärkeimpiä kysymyksiä. Kuinka avoin, tai suljettu reuna on, kuinka korkea se on ja mitä toimintoja siihen liittyy? Millä tavalla kaupunkia jatketaan? Tämän lisäksi on huomioitava uuden rakenteen luonteva liittyminen olemassaolevaan kaupunkirakenteeseen, varsinkin Koulukadun ja Nalkalan puolilla.

Kuva 33. Suunnittelualueen lähtökohdat kokonaisuutena.

4.

Konsepti

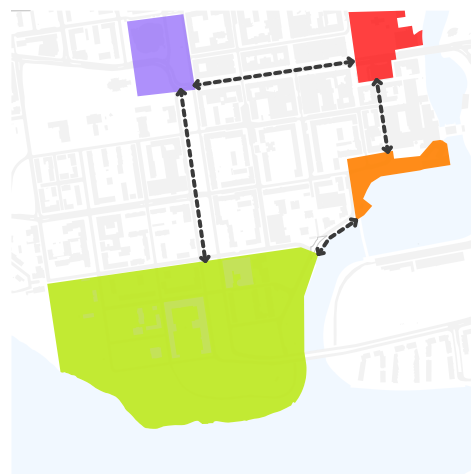
Tähän mennessä suunnittelualuetta on tarkasteltu analyttisesti eri näkökulmista ja sen tarjoamat mahdollisuudet ja vaatimukset on kartoitettu. Tässä osiossa suunnitelmalle muodostetaan konsepti edellämainittujen paikan tarjoamien lähtökohtien, kilpailuohjelman ja suunnittelijan henkilökohtaisten pyrkimysten synteessä. Konsepti jakautuu neljään pääperiaatteeseen, joista jokainen edellyttää suunnitelmalta tietynlaista ratkaisujen sarjaa. Pääperiaatteet limittyvät toisiinsa muodostaen yhdessä suunnitelman sielun.

4.1. ETELÄPUISTO VETOVOIMAISENA OSANA TAMPEREEN JULKISTA KESKUSTAA

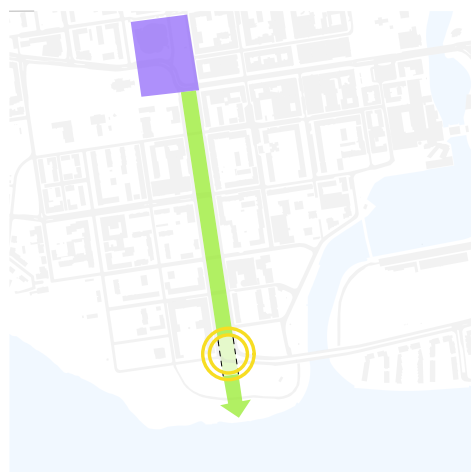
Ensimmäinen ja tärkein osa konseptia on tulevan Eteläpuiston tulkitseminen keskustaa jatkavaksi kaupunginosaksi - palaksi kaikkien kaupunkia. Tämä edellyttää Eteläpuiston muuttamista tunnistettavaksi, urbaaniksi paikaksi ja sen yhdistämistä *keskeisten paikkojen verkostoon* (ks. kuva 14 ja kuva 33). Tunnistettavuuden lisäksi uuden paikan muodostaminen verkostoon edellyttää hyviä yhteyksiä. Ensisijaisen tärkeätä on Hämeenpuiston kevyenliikenteen akselin jatkaminen Eteläpuistoon, sekä Nalkalan rannan muodostaman yhteyden vahvistaminen.

Tampereen valtatie ja Hämeenpuiston rooli kaupungin vilkkaana kehätienä on hyväksyttävä osaksi suunnittelualueetta, jolloin puistoakselin jatkaminen Eteläpuistoon käytännössä edellyttää valtatie alittamista tunnelilla. Tunneliin liittyvä pimeään ja pelottavan epäpaikan uhka torjutaan suunnittelemalla tunneli omaksi erityiseksi paikakseen, osaksi alueen sisäistä paikkojen verkostoa.

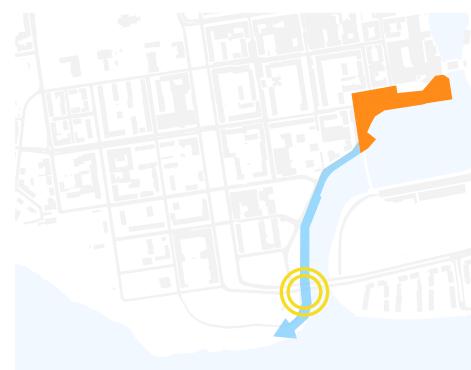
Nalkalan alueen poikki kulkeva rantayhteys on tällä hetkellä luonteeltaan puistomainen ja autio. Koska tarkoitus on rakentaa Eteläpuistosta urbaani kaupunginosa keskustan jatkeeksi, tulee Nalkalan alueella pitää huolta siitä, että riittävän kaupunkimainen tunnelma jatkuu pitkin rantaa aina Eteläpuistoon asti. Tämä edellyttää rantavyöhykkeeltä nykyistä intiimimpää tilantuntua ja reittiä elävöittävää liiketoimintaa. Ratinansillan alus tulee muuttua epäpaikasta Eteläpuiston portin arvoiseksi jännittäväksi kaupunkipaikaksi.

Kuva 34. Eteläpuiston yhdistyminen keskustan paikkojen verkostoon.

Kuva 35. Hämeenpuiston jatkaminen tunnelilla Eteläpuistoon ja tunnelin suunnittelu viihtyisäksi ja kiinnostavaksi paikaksi.

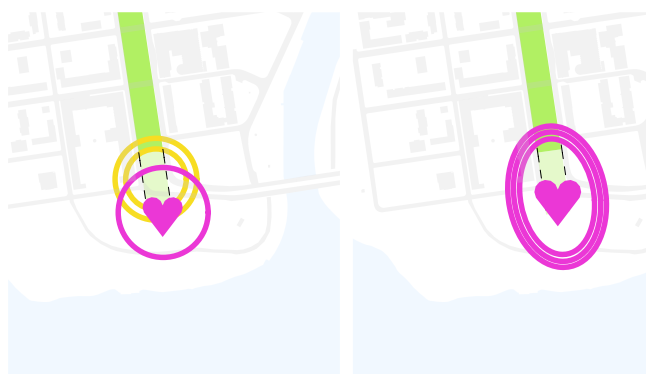

Kuva 36. Kaupunkimaisen tunnelman jatkuminen Nalkalan rannan kautta Eteläpuistoon ja Ratinansillan aluksen muuttaminen kiinnostavaksi kaupunkipaikaksi.

Kun tavoitteeksi on otettu pyrkimys luoda vetovoimaista kaikkien kaupunkia, eikä vain uutta tavanomaista asuinalueita, täytyy myös määritellä millä keinoin oikeanlainen kaupunkimaisuus luodaan. *Mitä toimintoja uuden alueen tulisi sisältää asumisen lisäksi? Mikä on asumisen ja muun toiminnan suhde toisiinsa?*

Arkkitehti ja teoreetikko Christopher Alexander puhuu suunnittelijan reseptikirjassaan *A Pattern Language* (1977) kaupungin taikasta. Alexanderin mukaan kaupungin taika on sellainen kaupungin ytimen ominaisuus, joka syntyy kun riittävä määrä ihmisiä ja kiinnostavia toimintoja, ravintoloita, kahviloita, teattereita ym. kasaantuu samalle alueelle. Mikäli kaupunki sisältää useamman tällaisen ytimen, tulisi jokaisen niistä tarjota jotain erityistä muihin ytimiin nähdyinä. Myöhemmissä teoksissaan Alexander kertoo hieman yleisemmällä tasolla *elämäksi* kutsuistaan paikkojen ominaisuudesta, joka muodostuu holistisesti lukuisten pienten osatekijöiden summasta. Oleellista hyvien paikkojen kyvyllä synnyttää *elämää* on tilaa muodostavien elementtien suunnittelu askel askeleelta syntyvää kokonaisuutta vahvistaviksi. Tämä on koko suunnitelmaa ohjaava yleinen periaate. (Alexander 1977, 58-62; 2002)

Eteläpuisto on lähellä kaupungin keskustaa, eikä sen alueelle ole mielekästä esittää kaupungin varsinaisen ytimen kanssa kilpailevia toimintoja. Sen sijaan alueelle tulee sijoittaa sellaista jo olemassa olevaa keskustaa ja uutta asuinalueita tukevaa erityistä toimintaa, joka vetää ihmisiä ja elämää puoleensa myös Eteläpuiston ulkopuolelta. Luonnollinen paikka tällaiselle erityiselle toiminnalle on suunnittelualueen keskiössä, jolloin se auttaa myös muodostamaan analyysissä ennakoitua aluetta kokoavan sydämen.

Kuva 37. Tunneli alueen sydämenä.

Kahden tilallisesti tärkeän, mutta luonteeltaan lähes vastakohtaisen elementin, tunnelin ja alueen sydämen, sijoittuminen samaan paikkaan voi olla ongelma, mutta toisaalta myös arkkitehtoninen voimavara. Hyvän paikan syntymisen kannalta on välttämätöntä tulkita nämä kaksi elementtiä yhteiseksi kokonaisuudeksi, jossa toinen vahvistaa toista. Pidemmälle vietyä sydän ja tunneli voidaan nähdä samana asiana, jolloin arkkitehtuurin keinoin on mahdollista kääntää haastava tilanne eduksi ja synnyttää Eteläpuistolle sen kaipaamaa erikoisuutta.

4.2. YHDISTÄVÄ ETELÄPUISTO

Kuten historiaosiosta käy ilmi, Hämeenpuiston alkuperäinen tehtävä on ollut erottaa kaksi kaupunginosaa toisistaan. Nyt uutta Eteläpuistoa suunniteltaessa on alueesta mahdollisuus luoda kahta kaupungin puolta yhdistävä linkki, joka edelleen auttaa vahvistamaan kaupungin paikkojen verkostoa, parantamaan liikkumista jalan ja pyöräillen, sekä tuomaan elämää itse Eteläpuistoon. Ilmiselvin tapa korostaa Eteläpuiston yhdistävää roolia, on parantaa rannan kevyenliikenteen reittiä. Tämä onnistuu panostamalla rantavyöhykkeen viihtyisyyteen istutuksilla, valaisulla ja kadun kalusteilla. Myös erilaisten

elämää synnyttävien toimintojen, esimerkiksi kahvilan ja sataman sijoittaminen reitin varrelle on luonteva tapa elävöittää rantaa.

Rantareitin lisäksi uusien asuinrakennusten järjestyksellä on mahdollista vahvistaa ihmisten länsi-itä -suuntaista liikkumista. Tämä toimii parhaiten kun asuinalueen kokoavaksi elementiksi valitaan rakennuksia yhdistävä pihakatu. Mahdollisuutta parantaa paikkojen verkostoa kytkemällä myös Ratinanranta osaksi Eteläpuistoa, tulee tutkia suunnitelmassa.

4.3. ASUMISEN JA VIRKISTYMISEN ETELÄPUISTO

Aurinkoinen Eteläpuiston ranta on hyvällä säällä viihtyisä paikka jopa nykyisenä joutomaana. Eteläpuiston korkeuseron ja alaosan tasaisuuden ansiosta ranta on helppo mieltää eri alueeksi kuin ylempi pohjoisosa. Tämä tukee mahdollisuutta jakaa Eteläpuisto luontevasti ylemmän asumisen ja alemman virkistymisen vyöhykkeeseen. Viereisen Ratinanrannan ohikulkurannan vastapainoksi ja tueksi laaja, aktiivinen puistovyöhyke Pyhäjärven rannalla on perusteltu ratkaisu.

Uuden asuinalueen sijaitessa ylempanä rinteellä, on puistovyöhykkeestä mahdollista muodostaa toiminnallinen ja julkinen paikka asumisen yksityisyyden häiriintymättä. Näin Eteläpuistosta tulee asumisen lisäksi myös virkistymisen paikka. Tämä auttaa luomaan

siitä vetovoimaista kaikkien kaupunkia.

Kilpailun varsinainen tarkoitus on rakentaa Eteläpuistoon asuinrakennuksia. Arkkitehtuuri- ja muotoilutoimisto Talli Oy:n tekemässä tutkielmassa *Helsinkiäinen kerrostaloatlas* (2006), todetaan, että helsinkiläistä asuntorakentamista vaivaa monotonisuus. Uudet kerrostalot toistavat rakennuksen mittakaavassa perinteisiä lamelli- ja pistetalon typologioita yhä uudelleen, mikä tekee uusista asuinalueista turhan paljon toistensa kaltaisia. Variaation puute näkyy myös asunnon mittakaavassa plaanien toistuessa samanlaisina perusratkaisuina. Sama asuinrakentamisen monotonisuus on havaittavissa Tampereella. (Helsinkiäinen kerrostaloatlas 2006)

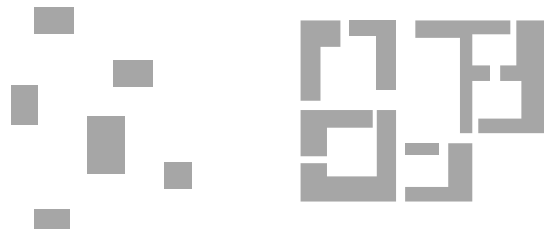

Kuvat 38 ja 39. Eteläpuiston jako asumisen ja virkistymisen alueeksi ja sen rooli eli paikkoja yhdistävänä linkkinä.

Erityisen sijaintinsa puolesta Eteläpuisto on mitä mainioin paikka kokeilla epätavanomaisia asumisen ratkaisuja, esimerkiksi erilaisia joustavia asuinrakennuksia, ryhmärakentamista tai epätavallisia talotypologioita. Aiemmin mainitut konseptin osat määrittävät osaltaan uuden asumisen luonnetta: sen tulee olla luonteeltaan kaupunkimaista, sijaita ylempänä puiston pohjoisosassa ja auttaa rakenteellaan muodostamaan Eteläpuistosta kaupungin puolia yhdistävää linkkiä. Näiden reunaehtojen toteutuessa tulee Eteläpuiston uusien asuinrakennusten olla luonteeltaan kokeilevia ja tuottaa raikkaita variaatioita olemassaolevaan asuinrakennuskantaan.

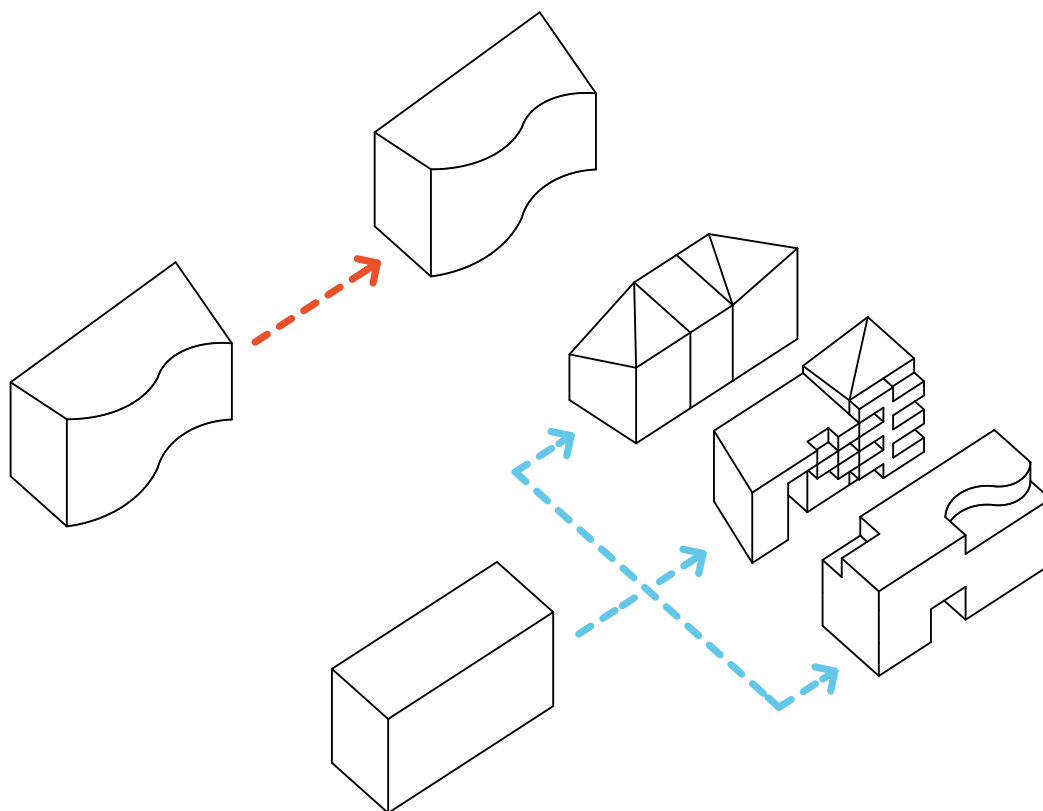
4.4. ELÄVÄT KATUTILAT JA MAHDOLLISTAVA MASSOITTELU

Konseptin viimeinen osa on luonteeltaan yleisin, mutta periaatteeltaan tärkeimmästä päästä. Tanskalainen arkkitehti ja yhdyskuntasuunnittelija Jan Gehl tutkii teoksessaan *Life Between Buildings* (2010) hyvien ulkotilojen ominaisuuksia. Elävän ja hyvinvoivan kaupunkiympäristön luomiseksi hän painottaa katujen vapauttamista autojen ylivalalta, mahdollisuutta kuljeskella vapaasti jalan nauttien kaupungin elämästä ja mahdollisuutta

Kuva 40. Negatiivista ja positiivista tilaa muodostavia rakennuksia Alexanderin mukaan.

ihmisten välisiin epämuodollisiin kohtaamisiin ja ajan viettämiseen rakennusten ulkopuolella. Samoilla linjoilla on myös amerikkalainen journalisti Jane Jacobs, joka analysoi teoksessaan *Life and Death of Great American Cities* (1961) kaupungin elämää. Hän peräänkuuluttaa tarvetta monipuolisesta, sekoittuneesta toiminnallisuudesta ja pienistä kortteleista. (Gehl 2010, 28-29, 45-47; Jacobs 1961, 198-232, 233-243)

Kuva 41. Mahdollistava massoittelu yleissuunnitteluvaiheessa antaa pelivaraa tulevalle rakennussuunnittelulle.

Myös Alexander käsittelee hyvien ulkotilojen ominaisuuksia. Hänen mukaansa parhaat elävät ulkotilat ovat muun muassa aina hahmotaan positiivisia. Tällä hän tarkoittaa tilojen selkeää rajautumista rakennusten välissä. Vastakohtana positiiviselle tilalle on esimerkiksi yksinään suurella tontilla seisovan pistetalon ympäröimä hahmoton ulkotila. (Alexander 1977, 517-523)

Tällaiset elävät ja hahmotaan positiiviset katutilat ovat kaikkialla yleissuunnitelmas- sa tavoiteltavia ulkotilojen

ominaisuuksia. Tärkeimpiä suunnitelmassa tehtäviä valintoja elävien katutilojen kannalta on autojen roolin pienentäminen kokoavia hidas- katuja hyödyntäen. Hidas- kadun idea on siinä, että autot hyväksytään alueelle, mutta niiden tulee käyttäytyä vierailijan tavoin jalan- kulkijaa kunnioitten. Tämä onnistuu sopivalla kadun mitoituksella, kalustuksella ja nopeusrajoituksia laske- malla.

Mahdollistava massoittelu on yleissuunnittelussa käytettyyn muotokieleen liittyvä

tietoinen asennevalinta, jos- sa erityisen ekspressiivisistä muodoista pidättäytytään niin kauan kuin ne eivät ole välttämättömiä. Tällä saa- vutetaan huomattavaa jous- tavuutta yleissuunnittelua seuraavaan rakennussuun- nitteluun verrattuna siihen, että rakennusten hahmot olisi määrätty tarkoin jo kaa- vavaiheessa. Rakennus- suunnitteluvaiheen pelivara mahdollistaa myös arkkiteh- tuurin keinojen paremman hyödyntämisen uuden alueen ilmettä luotaessa.

4.5. KONSEPTIN YHTEENVETO

Edellämainitut pääperiaatteet synnyttävät sarjan yleissuunnitelmalta vaadittavia ratkaisuja.

Nämä ratkaisut ovat yhteenvetona:

1. *Hämeenpuiston jatkaminen tunnelilla Eteläpuistoon.*
2. *Tunnelin suunnittelu viihtyisäksi alueen sydämeksi.*
3. *Sopivan toiminnan ideointi tunneliin ja puiston asumisen lo-
maan.*
4. *Nalkalan rannan muuttaminen kaupunkimaisemmaksi ja tii-
viimmäksi.*
5. *Eteläpuiston jakaminen ylempään asuinalueeseen ja alem-
paan puistovyöhykkeeseen.*
6. *Eteläpuiston yhdistävän roolin korostaminen asuinalueen
järjestyksellä ja rannan reitillä.*
7. *Autojen hallitsevuuden vähentäminen hidaskaduilla.*
8. *Hahmoltaan positiivisten katutilojen luonti läpi koko suunni-
telman.*
9. *Yksinkertainen ja mahdollistava massoittelu.*

Suun

ni

tel

ma

Kuva 42. Rakeisuuskaavio 1:4000.

5.

Ratkaisut alueittain

Tässä osiossa selostetaan kolmen eri alueen ratkaisut alue kerrallaan. Tämän jälkeen suunnitelmaa tarkastellaan kokonaisuutena erilaisten teemakarttojen kautta.

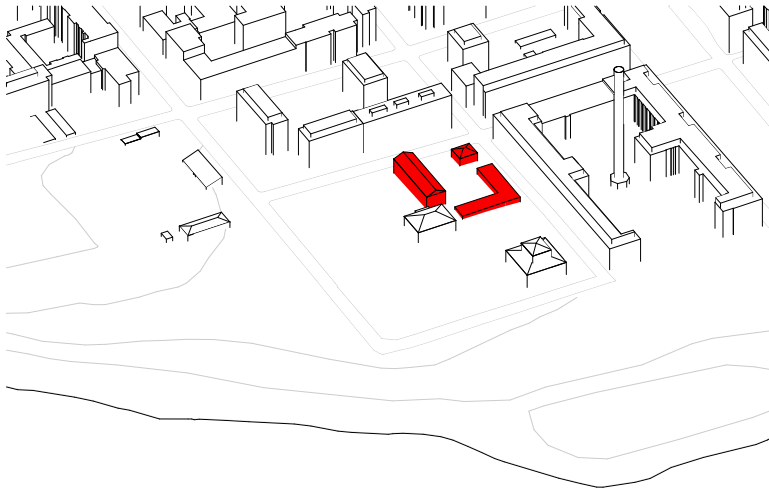
5.1 KOULUKATU

Koulukadun alueen olemassa olevista rakennuksista kauniin ja hyväkuntoisen *De Gamlas Hemin* säästäminen on itsestään selvyyttä. Jugendtyylinen rakennus on luonteeltaan arvokas ja huvilamainen. Typologialtaan se on matalahko, kaikkiin suuntiin katsova noppa. Massiivisen Klingendahlin varjossa sen arkkitehtuuri tuntuu kaipaavan jatkossakin ympärilleen tilaa ainakin lännessä ja etelässä. Tästä asetelmasta suunnitelma saa ensimmäisen reunaehdonsa.

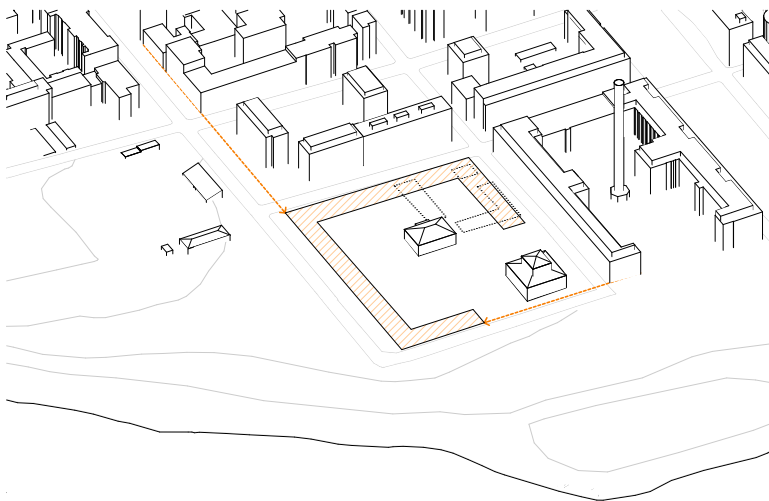
Seuraava punnittava siirto on kulkutautisairaalan rakennusten mahdollinen säilyttäminen. Kilpailuohjelman perusteella rakennuksista ainoastaan vanha saunarakennus ja entinen kaksikerroksinen asuntola on mahdollista säilyttää. Sinänsä kaunis saunarakennus on arkkitehtuuriltaan vaatimaton ja mittakaavaltaan suhteettoman pieni ympäröivään kaupunkirakenteeseen nähden. Se on suunnitelmassa saanut väistyä uuden rakenteen tieltä. Kaksikerroksinen tiilirakennus, entinen sairaalan asuntola sen sijaan muodostaa sijaintinsa, mittakaavansa ja ikänsä puolesta valmiiksi luontevan parin *De Gamlas Hemin* kanssa. Näin ollen suunnitelma ponnistaa liikkeelle näiden kahden rakennuksen säilyttämisestä.

Kahden vanhan rakennuksen jäädessä suunnittelualueen keskiöön on uudesta rakenteesta muodostettu näille suojaava kehys. Nauhamainen asuinkortteli saa linjauksensa ja korkeusasemansa olemassa olevasta ruutukaavasta ja rakennuksista luoden eheän jatkumon uuden ja vanhan välille. Analyysiosassa mainittu *positiivisen julkisen tunnelma* on haluttu säilyttää muurimaisesta korttelirakenteesta huolimatta. Tältä pohjalta keskiön vanhat rakennukset on päätetty ottaa julkiseen käyttöön. Suunnitelma esittää *De Gamlas Hemin* palauttamista vanhainkodiksi ja asuntolarakennuksen muuttamista päiväkodiksi. Näin suojaisan korttelin keskiöön saadaan sekä vanhuksia että lapsia.

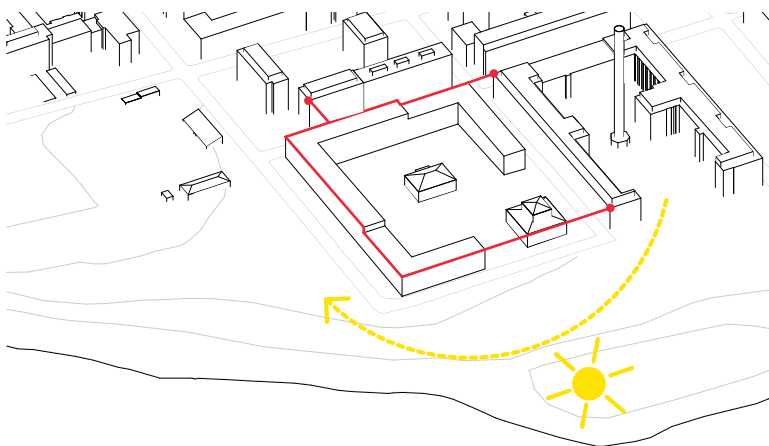
Vanhainkodin ja päiväkodin vaatima puoliyksityinen piha-alue on muodostettu rakennusten aurinkoiselle eteläpuolelle ja rajattu istutuksin asuntojen piha-alueesta. Ympäröivä korttelinauha on puhkaistu luoteiskulmastaan, ja julkinen kävelytie Pyynikinharjun suunnalta Klingendahlin kautta Eteläpuistoon on ohjattu kulkemaan julkisten toimintojen pohjoispuolelta. Näin suurehko kortteli ei muodosta suljettua, kierrettävää linnaketta, vaan hengittää sisäänsä elämää ja muodostaa miellyttävän kävely-ympäristön.

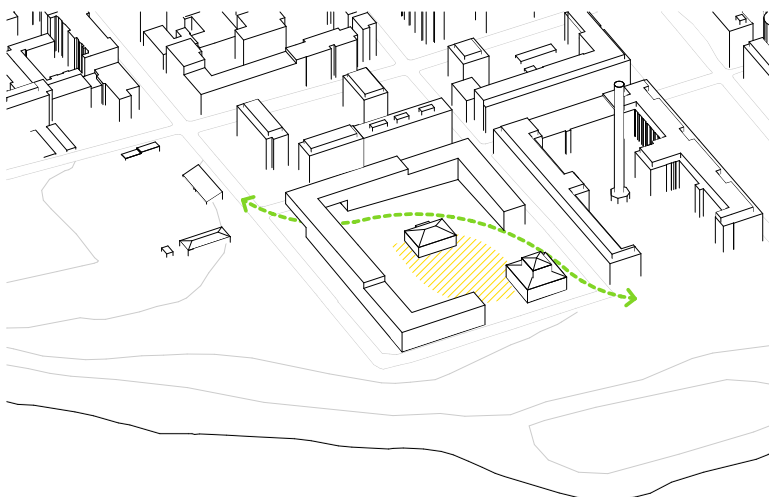
Kuva 43. Kulkutautisairaalan purkaminen ja De Gamlas Hemin, sekä vanhan asuntolan säilyttäminen.

Kuva 44. Uusi rakenne muodostaa suojaavan muurin vanhoille rakennuksille ja saa linjauksensa olemassa olevasta ruutukaavasta.

Kuva 45. Korttelinauhan räystääskorkeudet määritellään ympäröivien rakennusten ja päivänvalon mukaan.

Kuva 46. Puhkaistu luoteiskulma tekee korttelista hengittävän luoden hyvää kävelyympäristöä ja yhteyden Koulukadulta Klingendahlille ja Eteläpuistoon.

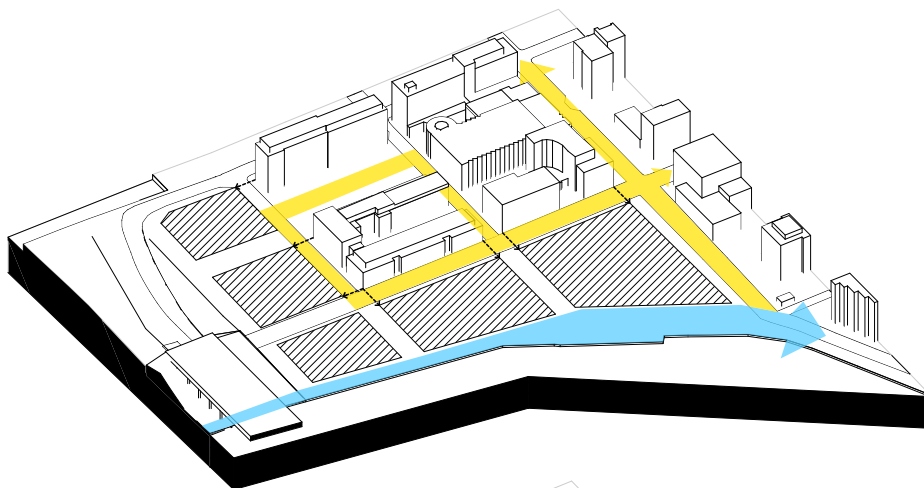
5.2 NALKALA

Nalkalan alue sisältää kolmesta alueesta eniten potentiaalia kehittyä kaupunkimaiseksi. Se yhdistyy keskustaan rantareitillä, jonka vahvistaminen ja jatkaminen Eteläpuistoon on alueen suunnitelman ensimmäinen tavoite. Rannassa kulkeva autotie on muutettu kevyenliikenteen rantapromenadiksi ja alueen syöttöliikenne on ohjattu kulkemaan shared-space periaatteeseen perustuvalla hidaskadulla rantakortteleiden takaa. Jotta rannan vyöhykkeestä muodostuisi eläväinen ja urbaani, se ei saa jäädä liian väljäksi. Tästä syystä uusi rakenne on Nalkalan alueella ulotettu lähes rantaan asti, siten että katutilasta rantaviivan ja rakennusten välissä muodostuu tunnelmallaan intiimi paikka veden äärellä. Rantabulevardin korttelien pohjakerroksiin on osoitettu taide-, käsityö- ja ravintolatoimintaa viihtyisän arkadin suojiin.

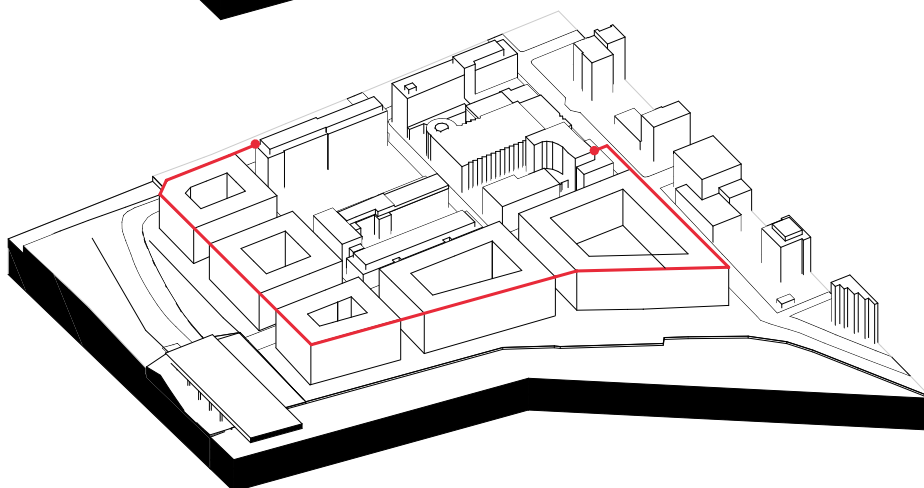
Alueen korttelien mitoitus ja linjaus perustuu ympäröivään ruutukavaan ja viereisten rakennusten räystääskorkeuksiin. Korttelimassojen kolme ylintä kerrosta on pilkottu pienempiin osiin. Näin kaduille ja kompaktien umpikortteleiden sisään saadaan enemmän luonnonvaloa ja katunäkymistä muodostuu mielenkiintoisempia.

Korttelien sisäpihat ovat puolijulkisia tiloja ja ne kytkeytyvät toisiinsa massan aukkojen kautta muodostaen oman vehreän maailmansa urbaanin katutilan rinnalle. Alueella olemassa oleva leikkikenttä on siirretty suurimman korttelin sisäpihan suojiin, jolloin sen rajaaminen masentavin teräsaidoin ei enää ole tarpeen.

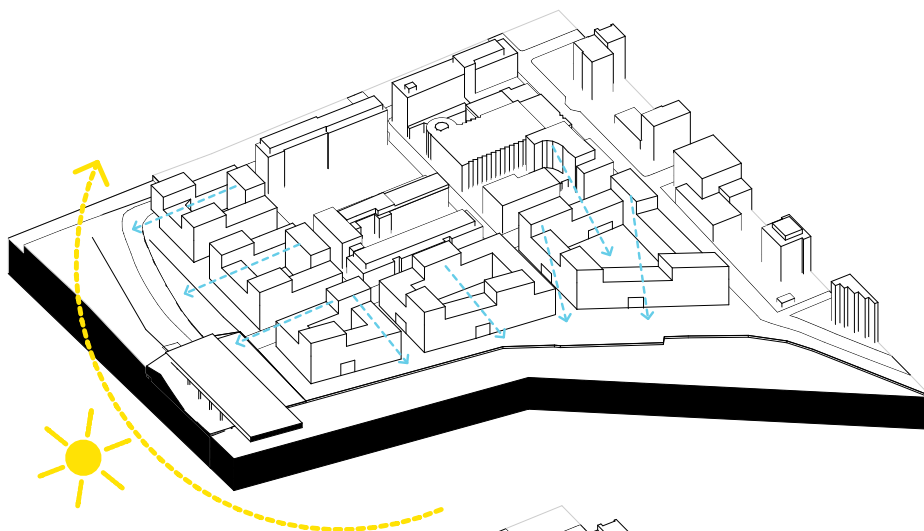
Ratinansillan alus toimii porttina Nalkalan kaupunkirannan ja Eteläpuiston vehreämmän ympäristön välillä. Komea epäpaikka on muutettu liikuntamuodoista urbaaneimman, skeittauksen paikaksi. Näin puiston ja kaupungin välivyöhykkeelle saadaan sille luontevaa toimintaa ja elämää, joka ei häiriinny yllä olevan valtatie melusta. Suunnitelmaan kuuluu skeittipuiston kalusteiden lisäksi uusittu valaistus, graffititaide sekä äänentoiston mahdollistaminen.

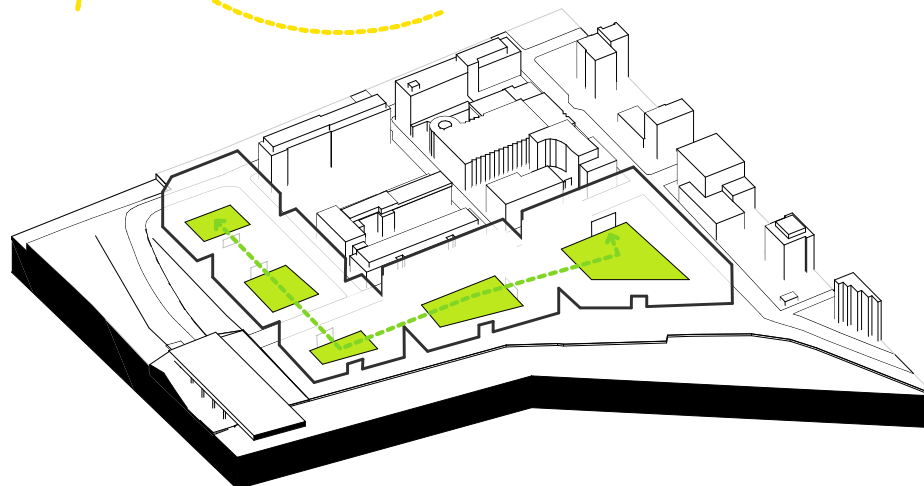
Kuva 47. Nalkala yhdistetään keskustaantareitillä. Syöttöliikenne ohjataan hidaskaduilla korttelin takaa.

Kuva 48. Räystäskorkeudet määritellään suurmaiseman kannalta herkällä ranta-alueella korkeimpien ympäröivien rakennusten mukaan.

Kuva 49. Korttelimassojen kolme ylintä kerrosta lohkotaan päivänvalon ja näkymien avaamiseksi.

Kuva 50. Puolijulki- set sisäpihat kytkeytyvät toisiinsa ja luovat kontrastin urbaanin katutilan rinnalle.

5.3 ETELÄPUISTO

Lopullisen suunnitelman ensimmäinen siirto on Hämeenpuiston kevyenliikenteenväylän jatkaminen Eteläpuistoon tunnelin kautta. Tämä on selkein tapa kytkeä uusi Eteläpuisto tärkeiden paikkojen verkostoon, sekä palauttaa merkitystä myös Hämeenpuistolle.

Koska maasto on Hämeenpuiston puolella Eteläpuiston rantaa huomattavasti korkeammalla, on tunnelia mielekästä jatkaa valtatie alituksen jälkeen niin pitkälle, että Eteläpuiston päässä sen suuaukolta avautuu esteetön pääsy Pyhäjärven rantaan. Näin syntyvä pitkä tunneli saattaisi helposti muodostua synkäksi epäpaikaksi. Tämän välttämiseksi tunneli on tulkittu puoliksi ulko- ja puoliksi sisätilamaiseksi vehreäksi puistokäytäväksi, jolle järjestetään runsaasti valoa katon kautta.

Koska Hämeenpuiston pääte on kaupunkikuvallisesti tärkeä paikka, on nykyinen muotopuutarhan kohta päätetty muuttaa erottuvaksi osaksi uutta rakennetta. Vanha muotopuutarha on suunnitelmassa poistettu tunnelin päältä ja korvattu korkealla puurakenteisella talvipuutarhalla. Talvipuutarha muodostaa komean tilallisen tapahtuman muutoin tasakorkeaan tunneliin. Samalla se toimii Hämeenpuiston salaperäisenä päätteenä - lyhtynä joka antaa vihjeen tunnelin sisäisestä vehreästä maailmasta talvellakin.

Tunnelin ylittävää Tampereen valtatie osaa on suunnitelmassa oikaistu hieman, siten että sen ja tunnelin välinen kulma muodostuu ylityksen kohdalla kohtisuoraksi. Tämä pienentää tien väylämäistä luonnetta ja mahdollistaa tunnelin paremman valaisemisen.

Suunnitelman yhtenä tavoitteena on rakentaa Eteläpuistosta kaupungin eri puolia yhdistävä jatkumo. Tästä syystä alueen kokoaavaksi elementiksi on valittu Hämeenpuistolle vasta-akselin muodostava autoton pihakatu, jonka ympärille uusi rakenne kietoutuu. Pihakatu on linjattu kulkemaan tunnelileikkauksen päältä, Hämeenpuiston tasolla. Tällöin sen ympärille kietoutuva asuinrakentaminen sijoittuu luontevasti konseptiosassa esitetyn periaatteen mukaisesti puiston ylemmälle tasolle (ks. kuvat 38 ja 39). Talvipuutarhasta on järjestetty hissiyhteys ylemmälle tasolle pikupuistoksi nimetyn puiston kohdalla.

Pihakadun ja koko suunnittelualueen sydämeksi muodostuvaa talvipuutarhan paikkaa on vahvistettu kokoamalla sen ympärille asumisesta poikkeavia toimintoja: Taidegallerian ja kahvilan yhdistelmä, jonka laajalla terassilla voi nauttia auringosta, Pyhäjärven näkymistä ja Eteläpuiston vilinästä; musiikkiopiston uudet tilat, sekä lähikauppa ja tavaralainaamo. Siirtyminen puistosta pihakadulle tapahtuu joko aurinkoisia oleskeluportaita pitkin, kukkarinteessä kulkevaa luiskaa pitkin tai galleriakahvilan kautta.

Klingendahlin mahtava sisäpiha on vapautettu autojen vallasta ja kytketty suunnitelman sydämeen hienovaraisesti pienen puiston kautta. Eteläpuisto-niminen katu Klingendahlin eteläpuolella on säilytetty. Näin suunnitelmaan syntyy kiinnostava ja monipuolinen paikkojen sarja Koulukadun kentältä asti päiväkodin ja vanhainkodin kautta Klingendahlille, siitä puiston kautta alueen sydämeen ja alas Eteläpuistoon aina Pyhäjärven rantaan asti.

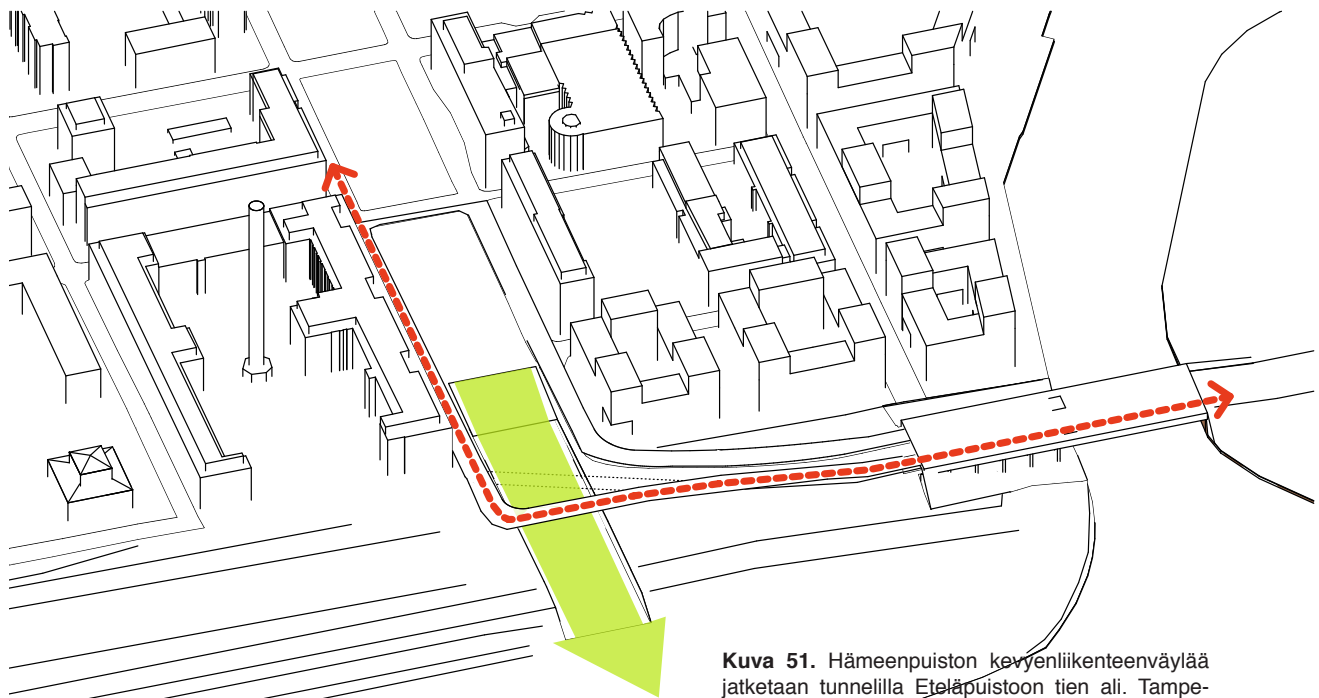
Pihakatua rajaavat asuinrakennukset muodostavat tavallisesta kerrostalorakentamisesta poikkeavan keskitehokkaan typologioiden sekoituksen. Alempana puistosta nousevat pienkerrostalot ovat puurakenteisia ja arkkitehtuuriltaan värikkäitä ja yksilöllisiä. Ne muodostavat puistolle ilmeikkään ja hengittävän julkisivun avaten näkymiä ja päästään auringonvaloa pihakadulle ja taaemmille rakennuksille. Niiden sijoittelu rinteeseen mahdollistaa asuntoihin omat sisäänkäynnit maan tasosta kolmeen eri kerrokseen. Tämä tuo kerrostaloasumiseen erityistä omakotitalomaisuutta ja mahdollistaa rakennusten toteuttamisen ilman hissiä. Talojen pohjakerrokseen on osoitettu mahdollisuus perustaa asuntoihin kytkettyjä tai itsenäisiä puistoa elävöittäviä erikoisliiketilajoja.

Pihakadun pohjoispuolen rakennukset ovat julkisivuiltaan tililisiä. Näin ne muodostavat selkeän jatkumon olemassaolevan rakennuskannan kanssa, sekä taustan jota vasten puiston pienkerrostalot nousevat paremmin esiin.

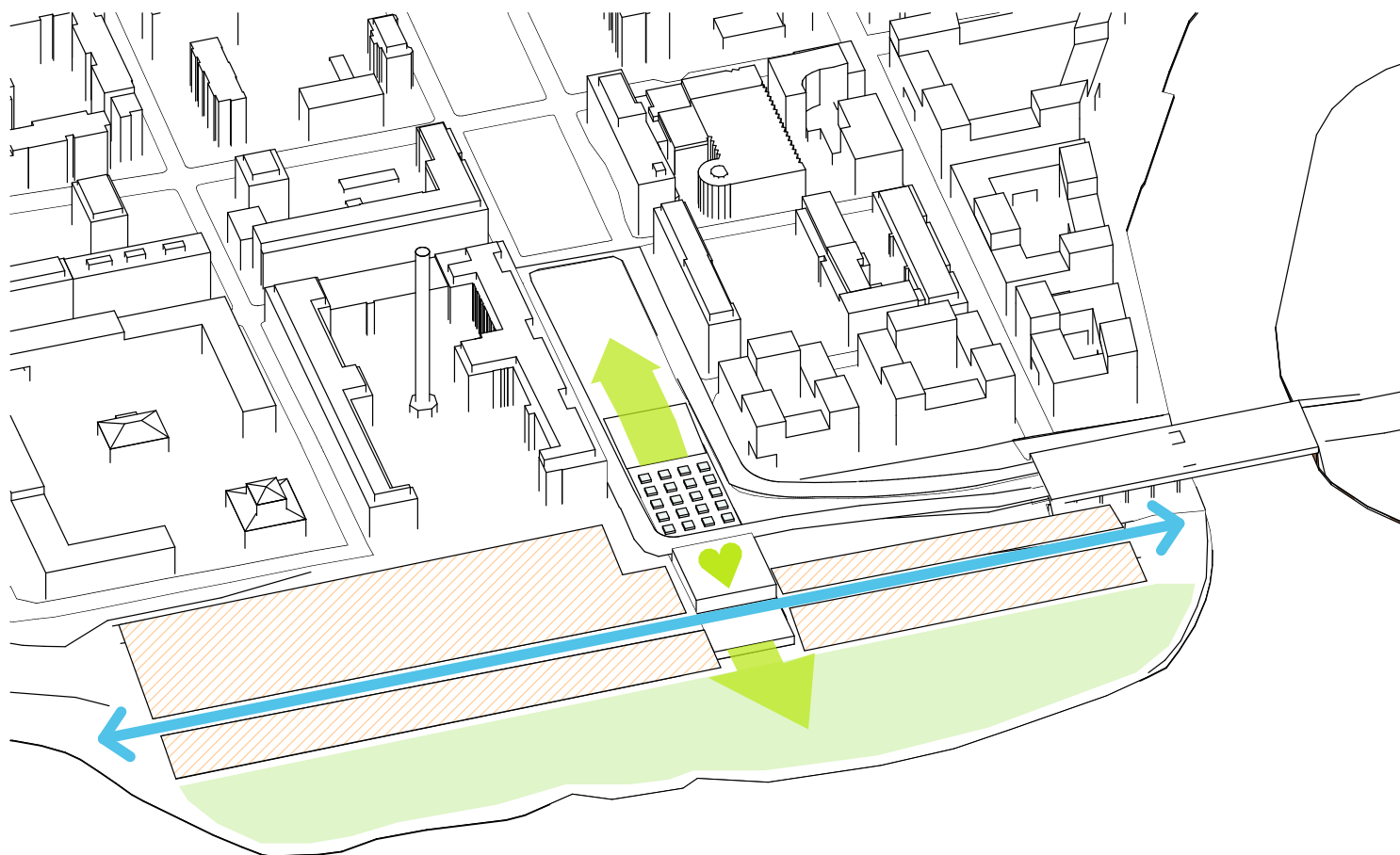
Lännessä pihakadun pohjoispuolelle on muodostettu kolme atrium-henkistä kerrostalo ja townhouse korttelia, joiden rouhea estetiikka on sukua viereiselle Klingendahlille. Korttelien pihat yhdistyvät toisiinsa muodostaen tilasarjan, jonka päätteenä toimii talvipuutarhan ylempi sisäänkäynti. Tärkeäksi visuaaliseksi akseliksi havaittu Papinkatu on jatkettu Eteläpuiston rantaan asti korttelien välistä idyllisenä "Papinkujana". Korkeampien rakennusten asunnot ovat loft-tyyppisiä muokattavia raakatiloja, ja matalampien townhouse tyyppisiä useamman kerroksen asuntoja.

Idässä pihakadun pohjoissivu on rajattu Tampereen valtatie melulta suojaavalla muurimaisella talomassalla, jota on elävöitetty pistetalo-osilla. Haastavissa meluolosuhteissa sijaitseva talo avautuu voimakkaasti etelään ja sulkeutuu pohjoiseen valtatie melulta. Kaikkien pihakadun korttelien yhteistilat sijaitsevat rakennusten ylimmissä kerroksissa, jolloin niistä avautuvat esteettömät näkymät Pyhäjärvelle.

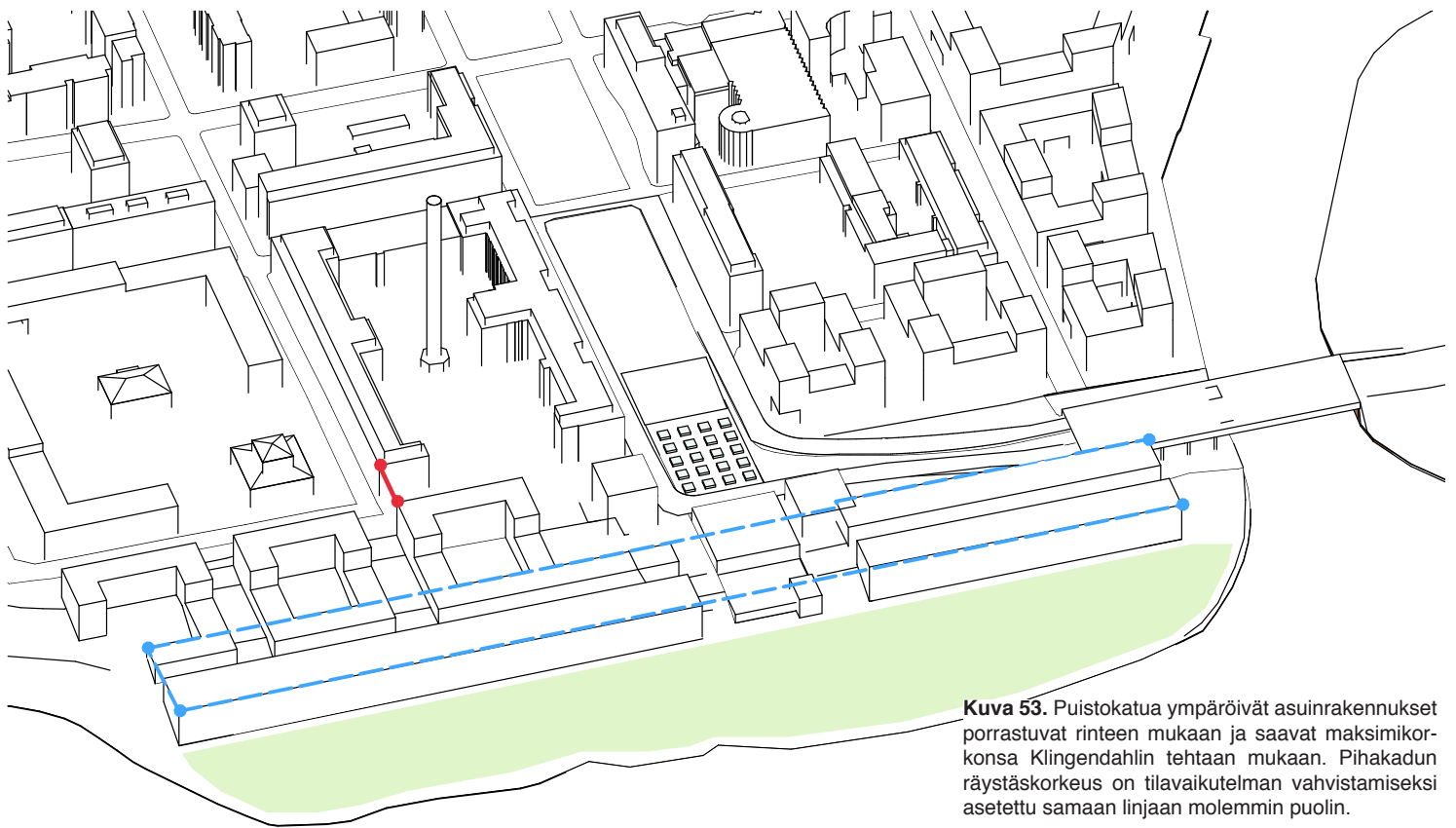
Rantavyöhyke on Ratinanrannan uuden ohikulkurannan vastapainoksi päätetty jättää avoimeksi ja laajaksi virkistysalueeksi, joka muuttuu puistosta venesataman ja rantakahvilan myötä urbaanimmaksi kaupunkirannaksi keskustaa kohti itään kuljettaessa. Alueen luoteiskulmaan on järjestetty uimaranta ja pihakadun läntiseksi päätteeksi suojaisaan poukamaan on sijoitettu paviljonkimainen kelluva julkinen saunarakennus. Venelaitureiden päähän, veden keskelle on osoitettu salaperäinen makuupaviljonki tähtien tarkkailuun. Itse puisto on toiminnallisesti monipuolinen alue, josta löytyy erilaisia leikkipaikkoja lapsille, eri kokoisia ja pinnoiltaan eri tyyppisiä pelikenttiä, viljelypalstoja, paikkoja istuskeluun ja auringon ottoon, sekä monipuolista kasvillisuutta.

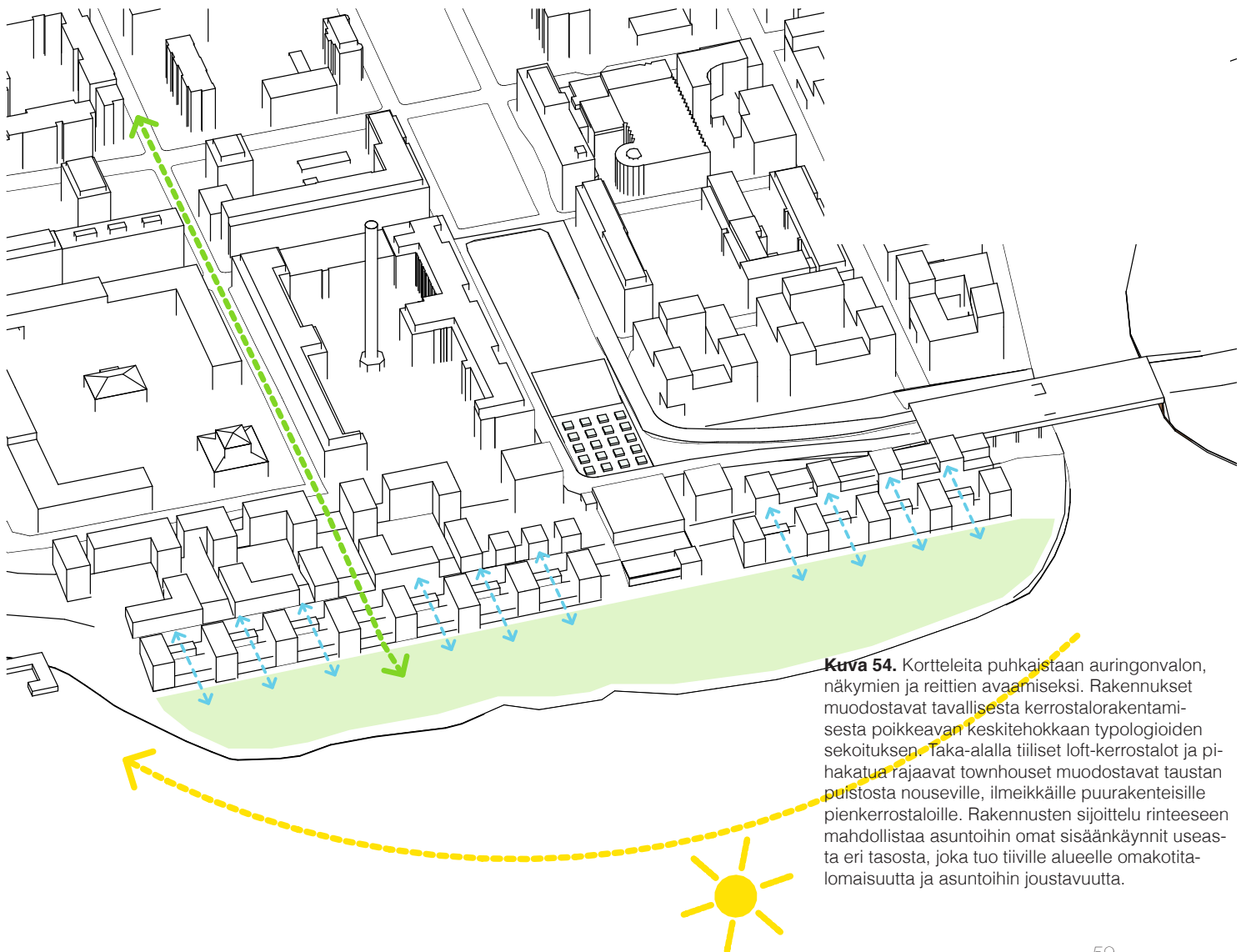
Kuva 51. Hämeenpuiston kevyenliikenteenväylää jatketaan tunnelilla Eteläpuistoon tien ali. Tampereen valtatie oikeastaan vähemmän väylämäiseksi, samalla mahdollistaen tunnelin paremman valaistuksen.

Kuva 52. Tunnelista muodostetaan alueen vihreä sydän suunnittelemalla se kahta puistoa yhdistäväksi puistokäytäväksi, joka huipentuu Hämeenpuiston päätteensä avaraan talvipuutarhaan. Uusi asuinrakenne kietoutuu ytimen ja selkärankana toimivan pihakadun ympärille. Rantavyöhykkeestä muodostetaan laaja, julkinen virkistymisen alue veden äärellä.

Kuva 53. Puistokatua ympäröivät asuinrakennukset porrastuvat rinteeseen ja saavat maksimikoronsa Klingendahlin tehtaaseen mukaan. Pihakadun räystäskorkeus on tilavaikutelman vahvistamiseksi asetettu samaan linjaan molemmilla puolilla.

Kuva 54. Kortteleita puhkaistaan auringonvalon, näkymien ja reittien avaamiseksi. Rakennukset muodostavat tavallisesta kerrostalorakentamisesta poikkeavan keskitehokkaan typologioiden sekoituksen. Taka-alalla tiiliset loft-kerrostalot ja pihakatua rajaavat townhouset muodostavat taustan puistosta nouseville, ilmeikkäille puurakenteisille pienkerrostaloille. Rakennusten sijoittelu rinteeseen mahdollistaa asuntoihin omat sisäänkäynnit useasta eri tasosta, joka tuo tiiville alueelle omakotitalomaisuutta ja asuntoihin joustavuutta.

6.

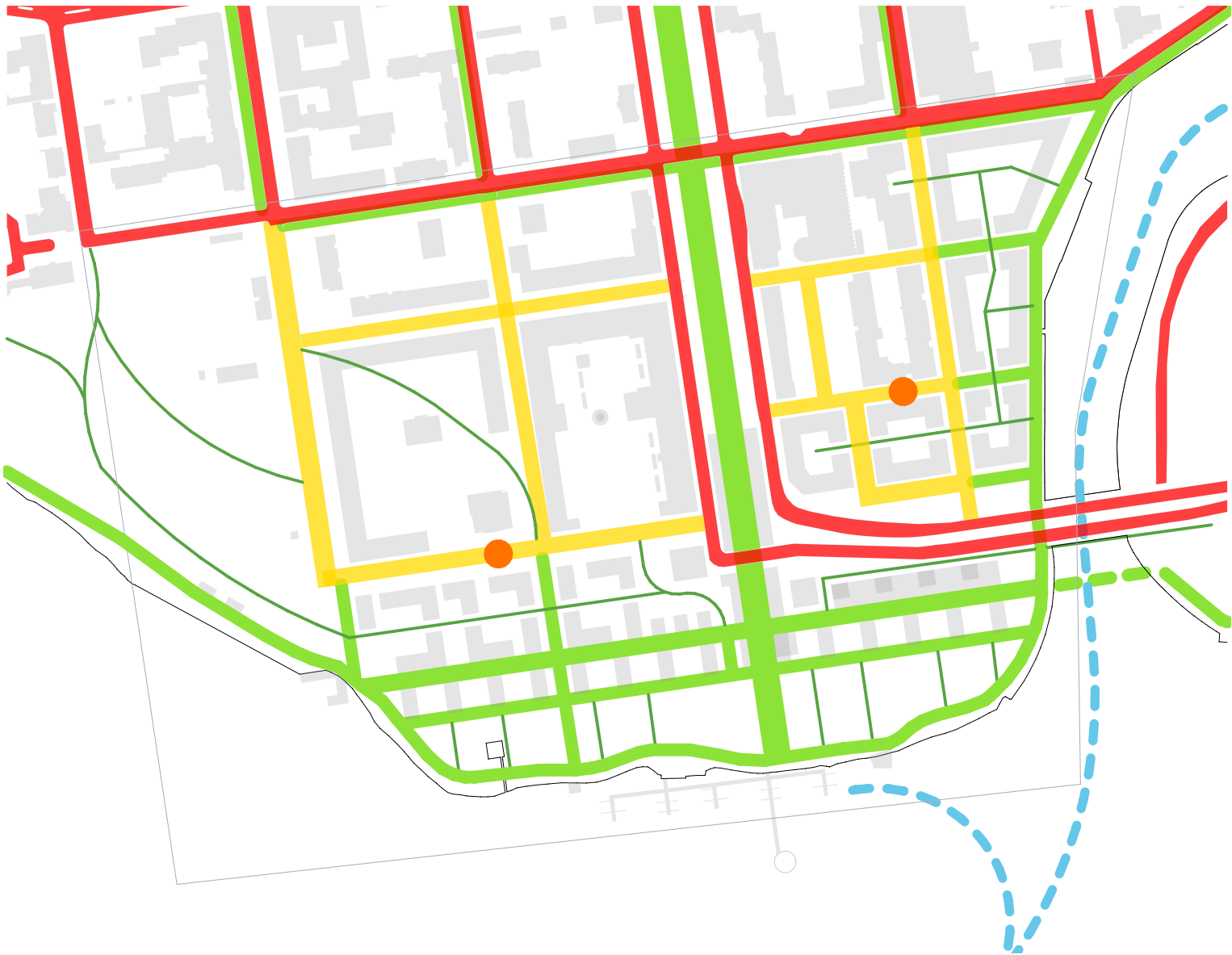
Kokonaisuus

Suunnitelman avainkappaleessa avataan suunnitelma kokonaisuudessaan. Kappale on jaettu sektioihin, joissa käsitellään yleissuunnitelma, liikenneverkosto ja pysäköinti, toiminnot, ja paikkojen verkosto sekä leikkaukset ja julkisivut kuvin ja toisinaan kaavioin.

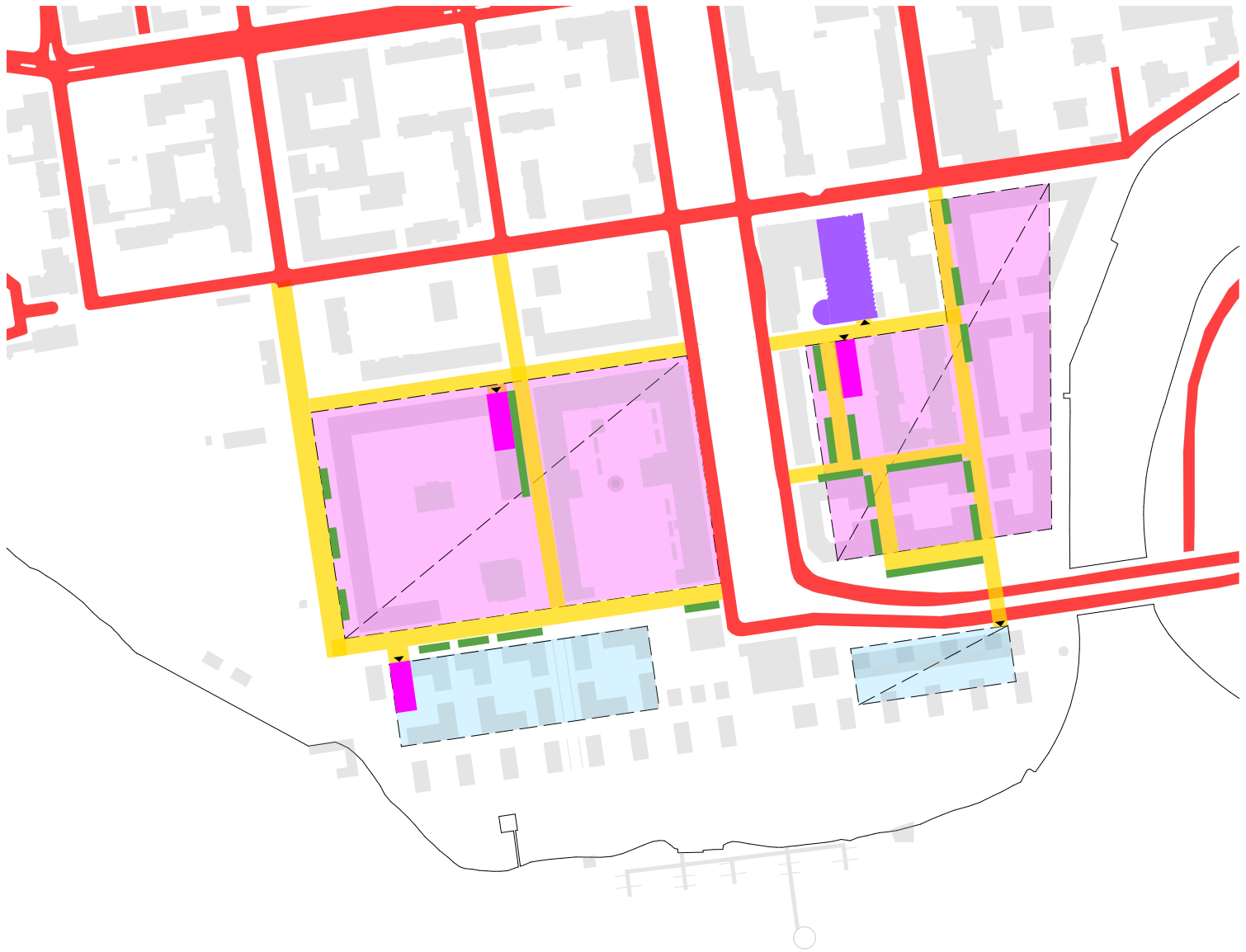
Kuva 55. Yleisuunnitelma 1:2000.

6.2 LIIKENNE- VERKOSTOT

autoväylä	—
shared space hidaskatu	—
tärkeä kevyenliikenteen väylä	—
täydentävä kevyenliikenteen väylä	—
laivareitti	- - -
teleskooppisilta	- - -
joukkoliikenteen pysäkki	●

Kuva 56. Liikenneverkko 1:4000..

6.3 PYSÄKÖINTI

maanalainen pysäköinti	■
pysäköinti pihakannen alla	■
pysäköintilaitos	■
katutason pysäköinti	■
katu	■
hidaskatu	■
sisäänajoluiska	■

Kuva 57. Pysäköinti 1:4000..

6.4 TOIMINNOT

1 Talvipuutarha ja puistokäytävä. Rakenteeltaan avara ja tunnelmaltaan vihreään puistokäytävään on osoitettu mahdollisuus väliaikaisille pop-up liikkeille ja tapahtumille.

2 Galleriakahvila. Puistokäytävän eteläpäässä sijaitsevan kahvilaravintolan yhteydessä toimivat näyttelytilat tuovat taidetta alueen keskiöön. Kahvila on kaksikerroksinen ja sen aurinkoiselta terassilta avautuvat avarat näkymät Eteläpuistoon ja Pyhäjärvelle.

3 Lähikauppa ja toimistoja. Koko suunnittelualuetta palveleva lähikauppa on sijoitettu keskeisesti Pikkupuiston kulmalle. Haastavissa meluolosuhteissa sijaitsevan rakennuksen ylempiin kerroksiin on osoitettu toimistotiloja.

4 Musiikkiopisto. Tampereen musiikkiopistolle osoitettu uusi rakennus käsittää opetustilojen lisäksi nykyaikaisen levystudion. Studio on sijoitettu maanalaisiin tiloihin ja se avautuu valoisaan talvipuutarhaan.

5 Satamakahvila ja jazz-telakka. Vedessä kelluva rakennus toimii päiväsaikaan aurinkoisena ranta-kahvilana. Iltaisin se muuttuu tunnelmalliseksi jazz-klubiksi. Kahvilan esiintymislava toimii säännöllisesti myös musiikkiopiston näytönpaikkana.

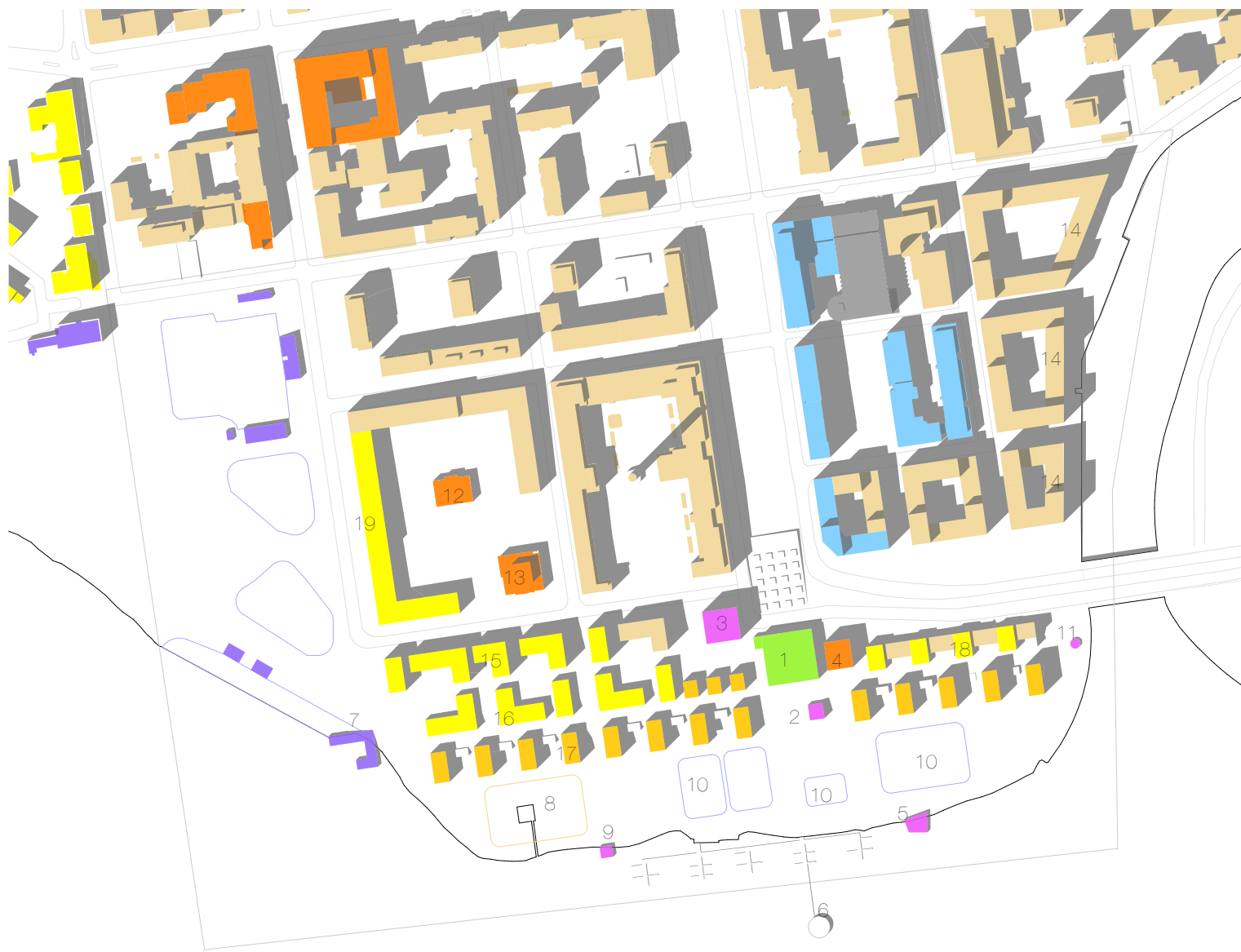
6 Astronomiapaviljonki. Veden ja pimeyden ympäröimä mystinen kelluva paviljonki tarjoaa mahdollisuuden tarkkailla yötaivasta okuluksen kautta makuuasennossa.

7 Sauna ja uimaranta. Eteläpuiston sauna on avoinna ympäri vuoden. Sen terassilta on järjestetty mahdollisuus avantouintiin talvella. Saunarakennus sisältää vuokrattavan kokoustilan ja takkahuoneen.

8 Viljelyalue. Viljelypalstat luovat toiminnallisen siirtymän kaupungista Pyyntikin ulkoilumaastoihin. Ne toimivat kausivuokrausperiaatteella ensisijaisesti Eteläpuiston asukkaille, mutta jäädessään käyttämättömiksi myös muille kaupunkilaisille.

9 Luomutori. Luomutorilla myydään lähellä tuotettuja kausituotteita. Tori tarjoaa asukkaille mahdollisuuden tuoda myytäväksi viereisten viljelyspalstojen satoa.

10 Eteläpuiston urheilukentät. Puistoon on osoitettu kolme pientä ja yksi suurempi kenttä. Kentät ovat monikäyttöisiä yleiskenttiä, joista suuri ja kaksi pienistä ovat pinnoiltaan nurmea. kolmas pienistä kentistä on hiekkapintainen.

- yhdistetty toiminta
- asuminen ja liiketilan mahdollisuus
- asuminen
- toimisto ja liiketoiminta
- urheilu, virkistyminen
- kauppa- ja ravintolatoiminta
- koulut, virastot, laitokset
- talvipuutarha
- pysäköintilaitos
- viljelyalue

Kuva 58. Toiminnot 1:4000.

11 Skeittipaikka, jäätelökioski ja sillanvartija. Ratinansillan alla sijaitseva skeittipaikka aktivoi epäpaikan ja muodostaa siirtymän puistosta kaupunkiin. Sillan kupeessa sijaitseva jäätelökioski toimii myös uuden kokoontaittuvan teleskooppisillan valvojana. Teleskooppisilta yhdistää Ratinanrannan ja Eteläpuiston asuinalueet ja vetäytyy kasaan laivaliikenteen tarpeen mukaan.

12 Päiväkoti. Vanha asuntolarakennus on saneerattu Eteläpuiston päiväkodiksi.

13 Vanhainkoti. Entinen vanhainkoti *De Gamlas Hem* on palautettu alkuperäiseen toimintaansa. Yhdessä päiväkodin kanssa se muodostaa muurikorttelin puolijulkisen sydämen.

14 Rantakorttelit. Nalkalan rannan korttelien pohjakerrokseen on osoitettu ensisijaisesti rantapromenadia elävöittäviä toimintoja, kuten taide-, käsityö- ja ravintolatoimintaa. Ratinansillan kulmalla sijaitsevan talon pohjakerrokseen on osoitettu nuorisokahvila.

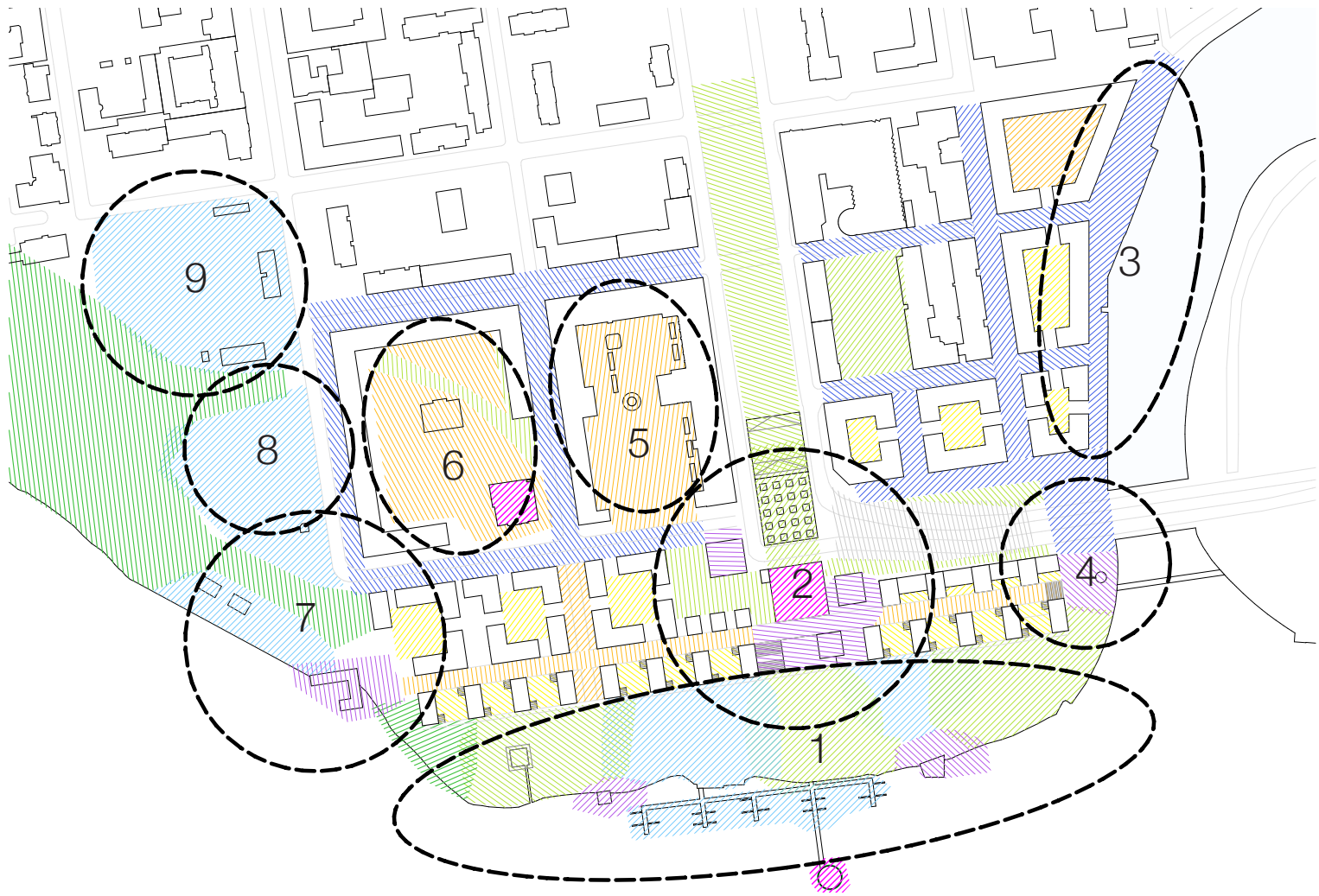
15 Loft-talot. Klingendahlin tehdasmaisesta estetiikasta inspiroituneet tiiliset loft-talot sisältävät avaria järvelle avautuvia muokattavia raakatiloja. Talot rakennetaan yhteisöllisyyttä ja osallistumista tukevalla ryhmärakennuttamisen periaatteella.

16 Eteläpuiston townhouset. Loft-talojen kanssa korttelirakenteen muodostamat townhouset ovat kolmikerroksisia rivitalon ja omakotitalon välimuotoja. Kerrokset on mahdollista erottaa kahdeksi eri asunnoksi omien sisäänkäyntien ansiosta tai yhdistää yhdeksi suureksi asunnoksi.

17 Joustavat pienkerrostalot. Eteläpuiston rantajulkisivun muodostamat pienkerrostalot ovat alueen asuinrakentamisen erikoisuus. Ne ovat rakenteeltaan teräsmoduleihin perustuvia muokattavia aihioita. Julkisivut ovat puuelementtejä ja niiden aukotusta on mahdollista muuttaa vapaasti. Talojen sisäänkäynnit sijaitsevat rinteen ansiosta kolmessa eri kerroksessa, joka mahdollistaa talojen toteuttamisen hissittöminä, sekä antaa mahdollisuuden yhdistää tai erottaa eri kerroksia elämäntilanteiden ja asumistoiveiden mukaan. Eteläpuiston puolelle asuntojen pohjakerrokseen on osoitettu mahdollisuus avata asuntoon liittyvä liike- tai toimistotila.

18 Opiskelijatalo ja harrastustiloja. Tampereen valtatieä reunustava muurimainen rakennus käsittää ensisijaisesti pieniä opiskelija-asuntoja. Haastavissa meluolosuhteissa sijaitseva rakennus avautuu voimakkaasti etelään kohti järveä ja suojautuu valtatieltä pohjoisessa. Rakennuksen kellari- ja pohjakerrokseen pihakadun varteen on osoitettu vuokrattavia harrastustiloja esimerkiksi bänditoimintaan.

19 Koulukadun muurikortteli. Lapsia ja vanhuksia suojaava korttelimassa voidaan toteuttaa tavanomaisena kerrostalorakentamisena. Kaupungin puolella korttelin pohjakerrokseen on osoitettu liiketoimintaa.

paikan synnyttäjiä

- urbaanin katutilan tuntu
- rakennuksen funktion perustuva paikka
- aktiivinen, toiminnan synnyttämä paikka
- maamerkkinäinen rakennus
- puistomainen tunnelma
- puolijulkinen pihamainen tunnelma
- puolijaksityinen pihamainen tunnelma
- metsämäinen tunnelma

Kuva 59. Sisäinen paikkojen verkosto 1:4000.

6.5 PAIKKOJEN VERKOSTO

1 Eteläpuisto. Suunnitelman oleellisin osa on komealla paikalla järven rannassa oleva puisto. Sen merkitys ei kuitenkaan synny vain kauniista näkymistä tai edullisista ilmasto-oloista, vaan ennenkaikkea sen jäämisestä osaksi kaikkien kaupunkilaisten keskustaa.

2 Sydän. Alueen sydän muodostuu erilaisten julkisten toimintojen, maa-merkkimäisen talvipuutarhan ja linkkinä toimivan maanalaisen puistokäytävän symbioosista. Se on paikkana kompleksinen, monen suunnan ja toiminnon yhdistelmä ja sellaisenaan kiinnostava.

3 Nalkalan ranta. Rantapromenadi muodostaa siirtymän kaupungista puistoon. Se on eläväinen kaupunkipaikka veden äärellä.

4 Ratinan silta. Silta toimii suunnitelmassa porttina Nalkalasta Eteläpuistoon. Se on nuorille suunnattu paikka, mutta tiiviin asuinrakentamisen välissä luonteeltaan osa kaikkien kaupunkia. Sen yhteistä tunnelmaa lisää myös jäätelökioskin ja kävelysillan synnyttämä elämä.

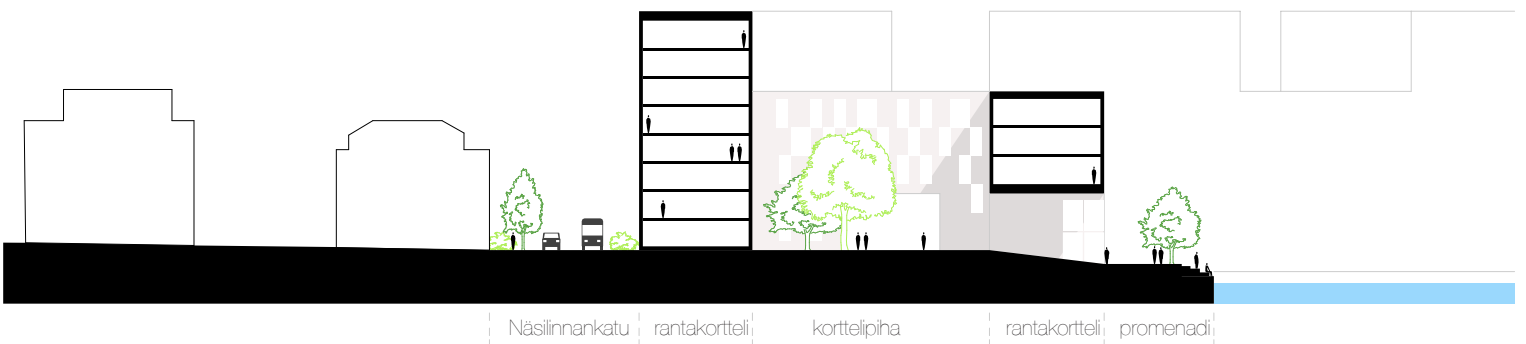
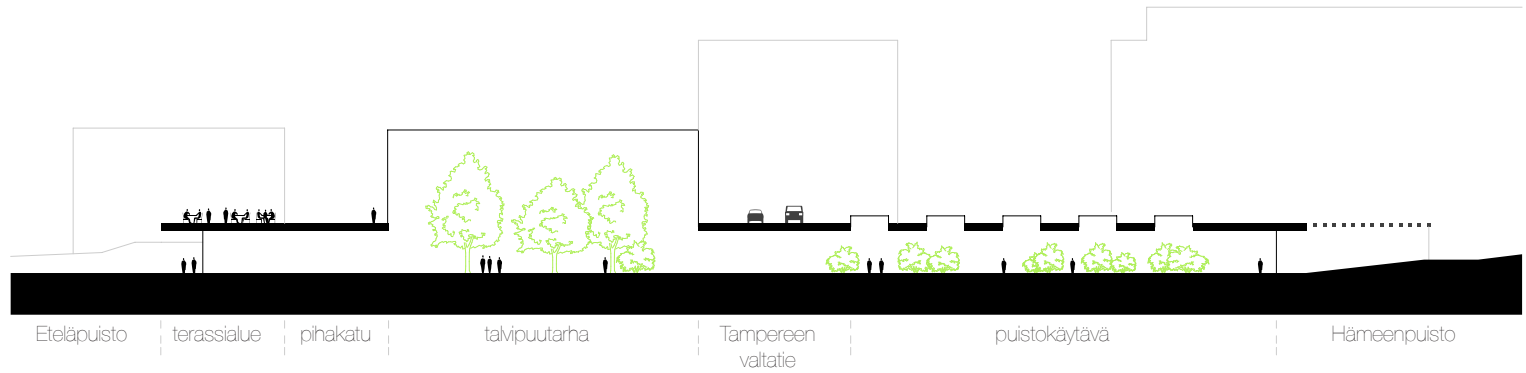
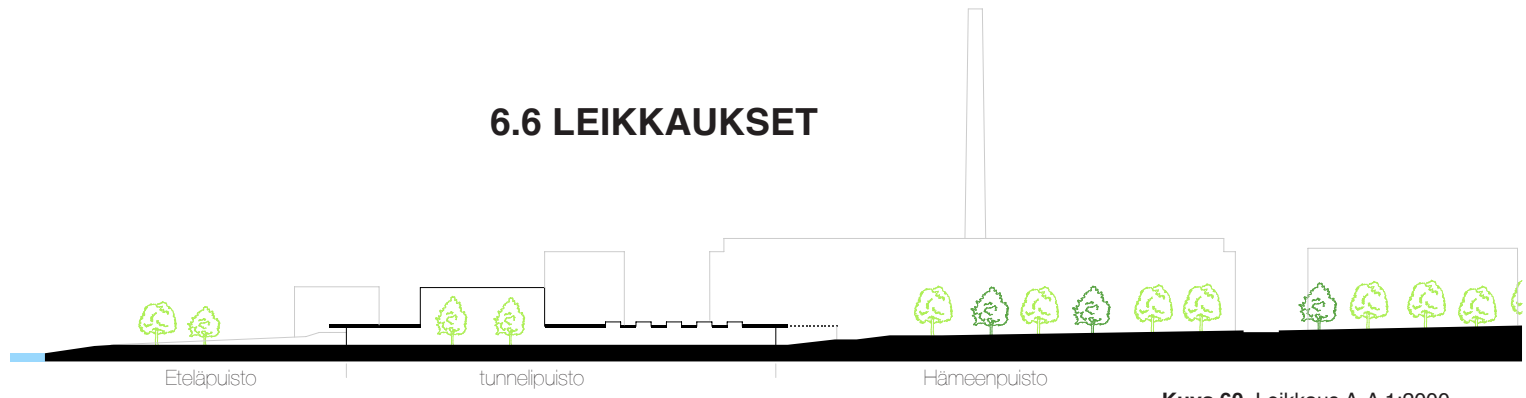
5 Klingendahl. Mahtava Klingendahl on suunnitelmassa muutettu osaksi sisäistä paikkojen verkostoa vapauttamalla se autoista ja tuomalla vehreyttä tilalle. Korttelin suuaukkoa hallinnut parkkihallin luiska on purettu ja sisäpiha on kytketty alueen sydämeen pienen puiston kautta.

6 Koulukadun kortteli. Muurimainen kortteli muodostaa tilaa sisälleen ja ympärilleen kunnioittaen olemassaolevan kaupunkirakenteen linjoja ja korkoja. Sen henki syntyy keskiöön jäävien vanhojen rakennusten, sekä demografian sekoittamisesta; lasten ja vanhusten yhteisvaikutuksesta. Sen roolia paikkojen verkostossa korostaa korttelin välittävä vaikutus Koulukadulta Klingendahlille.

7 Sauna ja uimaranta. Länsikulman rannassa sijaitseva saunarakenus toimii kahden suuremman paikan, Pyynikin ja Eteläpuiston välisenä siirtymänä ja muodostaa sisäänsä intiimin ja tunnelmaltaan kodikkaan paikan.

8 ja 9 Kentät. Koulukadun säilytettävät minigolfrata ja urheilukenttä ovat jo olemassa olevia hyviä paikkoja. Koulukadun kentän rakennukset vaativat kunnostusta. Paikan merkitys kiekkoileville tamperelaisille tuo samalla lisää merkitystä uudistuvalla Eteläpuistolle.

6.6 LEIKKAUKSET

Kuvat 61-63. Leikkaukset A-A, B-B ja C-C 1:800.

6.6 NÄKYMÄKUVIA

Kuva 64. Näkymä satamakahvilalta Eteläpuiston keskiöön. Tiiliset korttelit ylempänä muodostavat taustan etualan puurakenteisille pienkerrostaloille. Puiston keskiö on värikäs ja avoin kukkatarhojen alue, jonka poikki Pyhäjärvelle avautuvat esteettömät näkymät tunnelipuiston suuaukolta.

Kuva 65. Pihakadun tunnelmaa.

Kuva 66. Talvipuutarhan vehreyttä.

6.8 LAAJUUSTIEDOT

1. KOULUKATU

tontin ala: 17 300 m²
rakentamisen määrä: 23 600 m²
vanhat rakennukset: 2200 m²
korttelitehokkuus: $e_k = 1.5$

2. NALKALA

tonttien ala: 15 600 m²
rakentamisen määrä: 66 400 m²
korttelitehokkuus: $e_k = 4.2$

3 ETELÄPUISTO LÄNSI

tonttien ala: 16 600 m²
rakentamisen määrä: 24 200 m²
korttelitehokkuus: $e_k = 1.4$

4. ETELÄPUISTO ITÄ

tonttien ala: 6400 m²
rakentamisen määrä: 7800 m²
korttelitehokkuus: $e_k = 1.2$

Kuva 67. Korttelirajaukset.

Prosessi

Suunnittelutyö on luonteeltaan iteratiivista. Se ei välttämättä etene loogisesti, vaan välillä joudutaan palaamaan takaisin, hylkäämään ideoita ja aloittamaan alusta. Eteläpuisto on suunnittelukohteena haastava ja oheisen suunnitelman rakentuminen edellytti lukuisia luonnosvaiheita, keskusteluja ja henkilökohtaista arkkitehtonista arvottamista. Tässä osassa tarkastellaan lyhyesti läpikäytyjä luonnosvaiheita ja avataan suunnitelman taustalla ollutta pohdintaa. Kappaleessa luodaan kuva prosessista ja reflektoidaan suunnitteluprosessia.

7.1 ALOITUS JA ENSIMMÄINEN LUONNOS

Työskentely alkoi marraskuussa 2013, kun varsinainen kilpailuohjelma jaettiin kutsutuille osallistujille. Joulukuun puoleen väliin mennessä olin ehtinyt tarkastella alueelle toivottua rakentamisen määrää pienoismallin avulla (ks. 68). Olin myös ehtinyt tutustua ohjaajani Panu Lehtovuoren ehdottamiin esimerkkikohteisiin ja perehtyä alueen historiaan.

Kuva 68. Rakentamismäärän tutkimista pienoismallin avulla.

Ensimmäisen luonnoksen vielä hieman tilkkutäkkimäisessä massoittelussa näkyy ajatus rantojen jättämisestä julkisiksi tiloiksi siten että Nalkalan puolta hallitsisi torimainen aukiotila ja Eteläpuistoa virikkeellinen puistovyöhyke. Rantojen vapauttaminen saavutettaisiin keskittämällä rakentamista ensisijaisesti Koulukadun kentän paikalle, kulkutautisairaalan kortteliin ja Tampereen valtatie varteen.

Tampereen valtatie ongelmallisuus oli selvää alusta lähtien. Tästä syystä Hämeenpuiston päätteeksi on ensimmäisessä luonnoksessa hahmoteltu yhteisöllisiä ja harrastustoimintoja sisältävä uniikkirakennus joka linkittää Hämeenpuiston, Klingendahlin ja Nalkalan toisiinsa maanalaisten tilojen kautta. Tämä rakennus toimisi koko suunnitelman ytimenä palvellen alueen asukkaiden lisäksi kaikkia kaupunkilaisia. Rakennus on liitetty aukiolla Klingendahliin ja tämän ja puiston välistä yhteyttä on korostettu oleskeluportaille. Luonnoksessa näkyy myös joukkoliikenteelle ajateltu lenkki Nalkalasta Koulukadun kentälle.

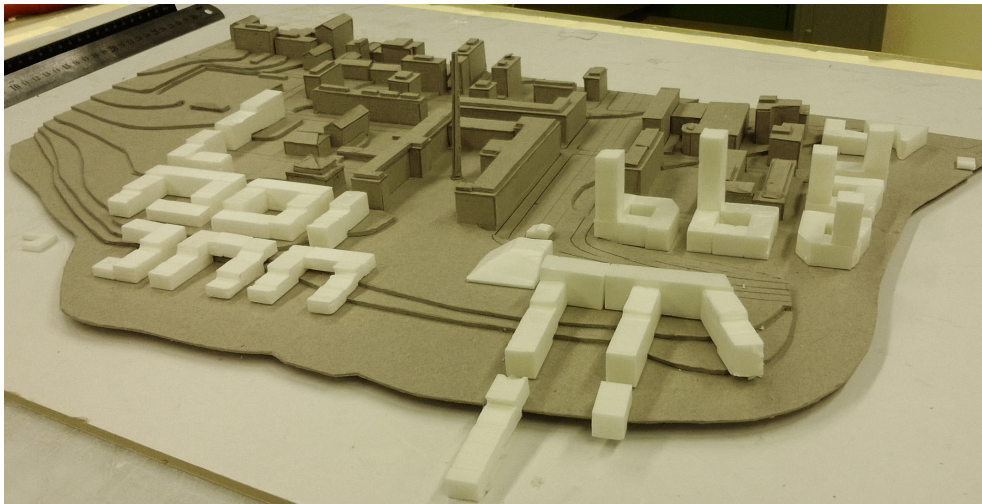
kutti tässä vaiheessa helpolta tavalta pinota kerrosneliömetrejä muualle kuin rannan alueelle, mutta suunnitelman tiivistämisen yhteydessä kentän säilyttämistä oli vielä määrä tutkailla.

Toinen luonnos valmistui tammikuussa. Se on ensimmäisestä jalostuneempi versio, jossa rakentamiseen on otettu huomattavasti reippaampi ote. Luonnoksessa on kehitelty ideaa olemassa olevasta ruutukaavasta ponnistavasta kompaktista umpikorttelista, jota on sovellettu Nalkalan rannalla ja Eteläpuiston länsipuolella. Tämä tuntui tuottavan sopivan urbaania, mutta puistossa matalana ja terassoituvana kuitenkin riittävän pienmittakaavaista rakennetta ja ratkaisevan varsinkin Nalkalan rantaa aiemmin vaivanneen tilallisen löysyyden luontevalla tavalla. Koulukadun kentän säilyttäminen on nyt mahdollistettu rakentamisen painopisteen siirtyessä Nalkalaan ja Eteläpuiston länsiosaan.

Kuva 70. Toisen luonnoksen typologiakokeiluja.

Urbaanimmasta otteesta inspiroituneena luonnoksessa on kehitelty myös kahta erityistä typologista poikkeusta: Nalkalan kortteleiden päältä nousevia torneja, sekä veden päälle työntyvää kampakorttelia, joka jatkaisi Hämeenpuiston puistoakselia entisestään aina järveen asti. Suunnitelmassa näkyy myös erääksi lopulliseksi teemaksi valikoituva urbaanin ranta-alueen muuttuminen Nalkalasta venesataman kautta puiston virkistysalueeksi. Myös sillan alla sijaitseva skeittipaikka mainitaan jo tässä vaiheessa.

Kuva 71. Pienoismalliin avulla tutkittu torni- ja kampa-aihe.

Puiston virkistysalue on luonnoksessa kaventunut pienemmäksi uuden korttelikehittelyn seurauksena ja Hämeenpuiston pääte on muuttanut muotoaan vaatimattomammaksi. Tietty monumentaalisuuden ajatus näkyy siinä edelleen, mutta nyt jo huomattavasti määrittelemättömämpänä eleenä. Rannassa sijainnut sauna on siirretty korttelikylän pihakadun päätteeksi länteen, missä se tulisi sijaitsemaan myös lopullisessa suunnitelmassa.

Toinen luonnos todettiin ohjauksessa hyvin jalostuneeksi, mutta varsinkin Hämeenpuiston päätteen osalta ratkaisemattomaksi. Veteen työntyvän kampakorttelin aavistuksen lähiömäinen ote oli myös määrä ottaa tarkempaan tarkasteluun. Tässä vaiheessa suunnittelu tuntui etenevän loogisesti, vaikka tärkeimmän kohdan - Hämeenpuiston päätteen - ratkaisu ei vielä ollut näkyvissä.

7.3 DOMINANTIN PROBLEEMA, HERMENEUTTINEN KEHÄ JA KOLMAS LUONNOS

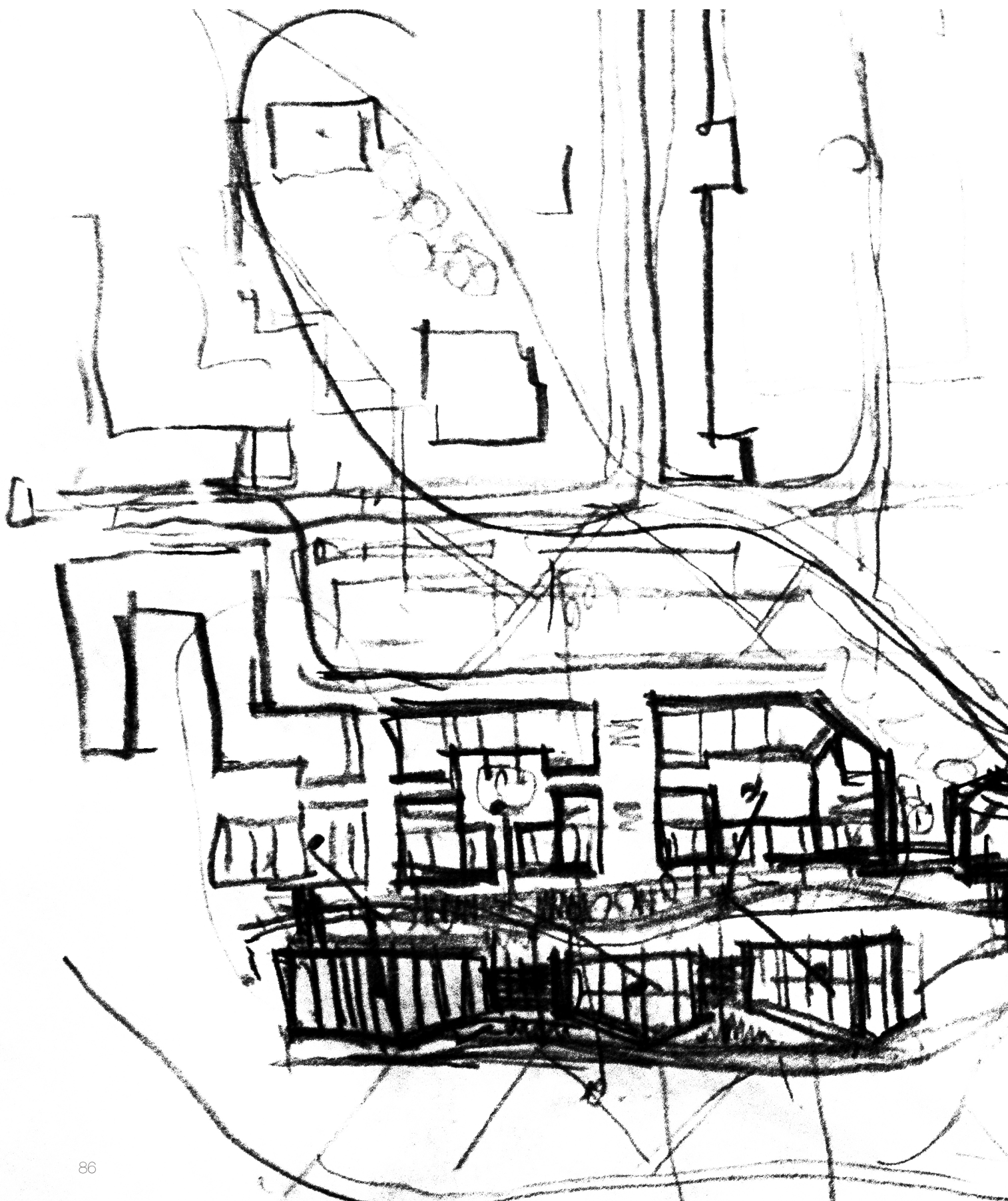
Toisen luonnoksen jälkeen oli korkea aika keskittyä ratkaisemaan Hämeenpuiston kysymys: *Mitä laittaa yhden kaupungin tärkeimmän akselin päätteeksi?*

Analyysistä oli opittu, että Hämeenpuiston pääte on luontevin paikka koko suunnittelualueen sydämeiksi. Oli selvää, että paikka vaatisi jotakin erityistä. Toisaalta monumenttirakennus akselin päätteenä tuntui kuuluvan menneeseen maailmaan. Lisäksi tuntui erityisen hankalalta keksiä millainen toiminto kelpaisi 2010-luvulla nostettavaksi kaupunkivallille jalustalle. Mikä olisi riittävän tärkeää olematta pöyhkeilevää?

Tampereen taidemuseon siirtämistä ja laajentamista on kaavailtu kaupungissa jo pitkään ja Eteläpuisto on mainittu keskusteluissa eräänä vaihtoehtona. Museon sijoittaminen akselin päätteeksi tuntui helppoudessaan viettelevältä, mutta toisaalta tylsältä ja ajan hengelle vieraalta ratkaisulta. Sama tuntui koskevan kaikkia yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti merkittäviä instituutioita. Voisiko ratkaisu löytyä päinvastaisesta lähestymisestä,

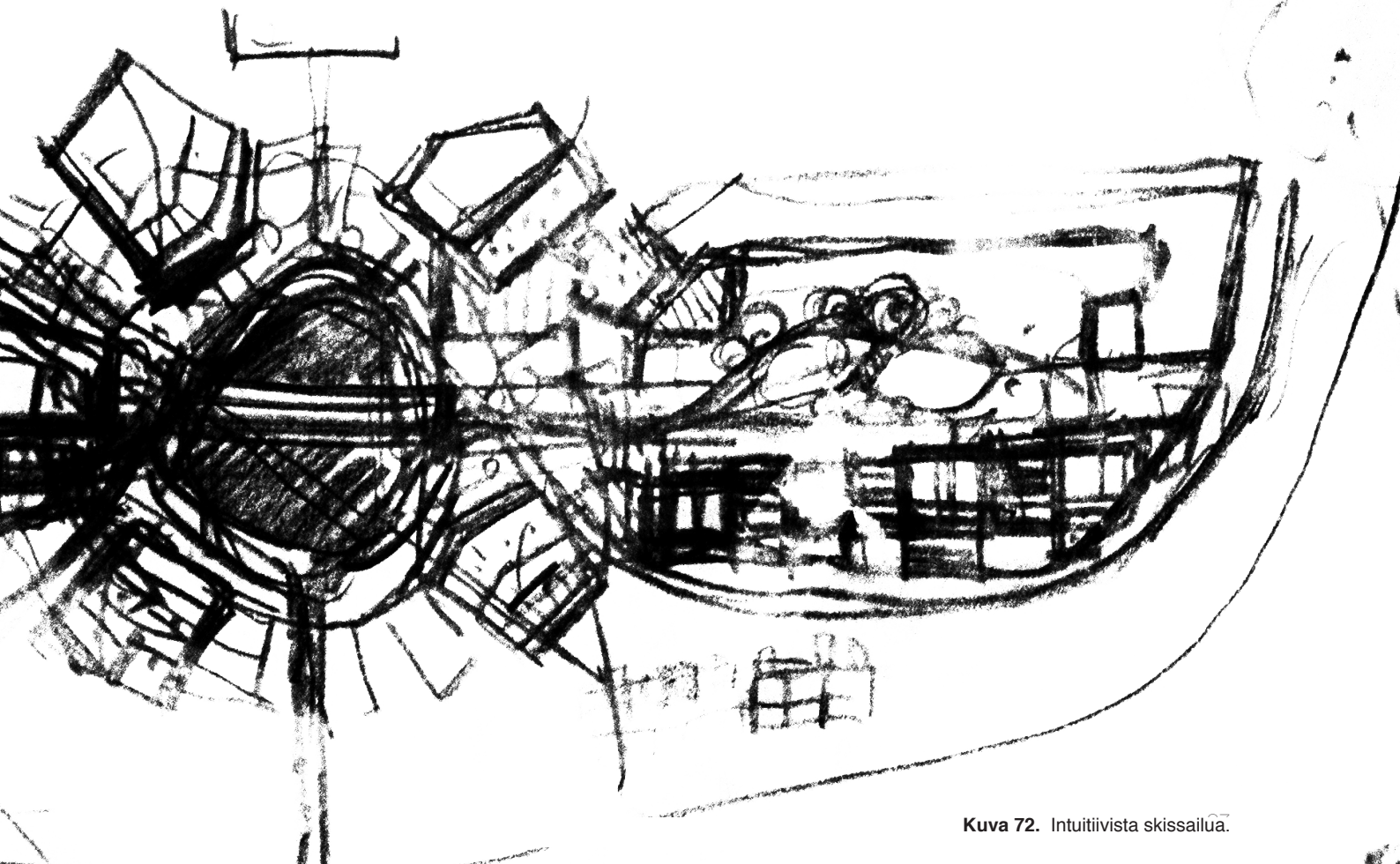
eli jonkin vähemmän arvostetun toiminnon korostamisesta? Sosiaalista asumista ehkä? Ajatus houkutteli, mutta alkoi pian kuljettaa suunnittelua politiikan puolelle pois arkkitehtuurin ja arkkitehdin omalta kentältä.

Kun ratkaisu ei tuntunut löytyvän yhden rakennuksen kautta, syntyi ennen pitkää ajatus ryhmästä rakennuksia, jotka yhdessä muodostaisivat kollektiivisen ytimen. Tämä tuntui ratkaisevan sekä arkkitehtuurin, että yhteiskunnallisen merkityksen probleeman. Rakennusryhmä antaisi joustavuutta muotoilulle ja voisi sisältää useita eri toimintoja, jolloin vältyttäisiin nostamasta mitään yksittäistä asiaa muiden yläpuolelle.

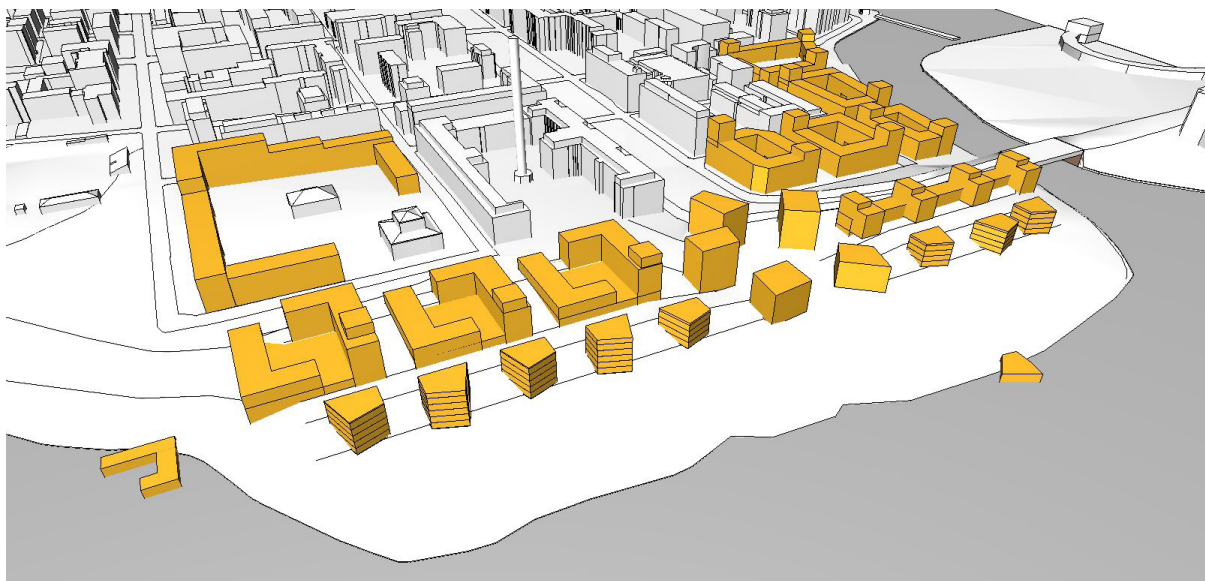

Toisinaan lähes alitajuinen kynän liikuttelu kartan päälle levitetyllä skissipaperilla saattaa paljastaa suunnittelukohteesta jotakin tärkeää. Rakennusryhmän sommittelu sai pohtimaan Eteläpuiston asemaa eri suuntien risteyspaikkana synnyttäen kaksi suunnitelmalle keskeistä ajatusta: diagonaalilinjan Koulukadulta Eteläpuistoon, sekä aluetta sitova pihakadun.

Kolmannessa luonnoksessa näkyy useimmat lopullisen suunnitelman teemoista. Varsinkin Koulukadun ja Nalkalan alueen korttelirakenteet ovat hyvin lähellä lopullista hahmoaan. Eteläpuiston jäsentäjäksi löydetty pihakatu on päässyt mukaan uutena elementtinä, mutta näytetty vielä hiukan varovaisena. Ydin on edellämainitun pohdinnan johdosta hajoitettu viideksi epäsäännölliseksi kappaleeksi, joiden sommittelussa on pyritty huomioimaan kaikki mahdolliset suunnat. Lopputulos on selvästi aiempaa jäsentyneempi, mutta kärsii edelleen ytimen epämääräisyydestä. Pohdittavaksi jäisi, tuottaako rakennusryhmän kehittäminen muotoilun keinoin riittävän hyvän lopputuloksen, vai tulisiko ytimen typologia ottaa vielä kerran uuteen tarkasteluun.

Kuva 72. Intuitiivista skissailua.

Kuva 73. Kolmannen luonnoksen mallinnus.

Hermeneuttisen kehän pyöriessä aiemman luonnoksen muutkin osat päätyivät kriittisen tarkastelun alle. Nalkalan rannan tornikokeilu näytti aiemmin toimivan suuren mittakaavan (1:1250) pienoismallissa, mutta katutasen todellisuuden tarkastelu ja Tampereen korkeasta rakentamisesta tehtyyn selvitykseen perehtyminen karsivat lopulta ylikorkeat tornit pois suunnitelmasta.

Kuva 74. Kolmannen luonnoksen kantavana teemana oli rakennusryhmän muodostava sydän ja eri tavoin rajautuva pihakatu.

7.4 RATKAISUN LÖYTYMINEN JA YHTEENVETO PROSESSISTA

Hämeenpuiston päätteen ratkaiseminen oli osoittautunut kiistatta suunnitelman suurimmaksi haasteeksi. Kolmannen luonnoksen jälkeen suunnittelu-aika oli käymässä vähiin, mutta keskustelut ohjaajan ja kollegoiden kanssa inspiroivat etsimään ratkaisua vielä yhden kierroksen verran. Paluu alkuun ja ensimmäisiin luonnoksiin tuotti lopulta ajatuksen tunnelin ja alueen ytimen yhdistämisestä kokonaisuudeksi.

Tunnelin valaisu-ongelmien ratkaisu innoitti ensin kehittelemään kattolyhdyistä sommitelmia Hämeenpuiston päätteeksi. Tavoite pihakatu-idean vahvistamisesta ohjasi lopulta luomaan yhden valtavan kattolyhdyin suojaamaan katua Tampereen valtatie melulta. Kahta puistoa yhdistävän tunnelin funktiota pohtiessa, syntyi idea puiston tuomisesta myös tunnelin sisään. Tämä tarjosi loogisen sisällön ilmavalle korotusosalle, talvipuutarhalle, joka muodostui samalla suunnitelman vihreäksi sydämeksi.

Monumentinomaisesta luonteestaan huolimatta talvipuutarha torjuu aiemmin mainitun jalustalle nostamisen ongelman kahdella tavalla. Sen funktio ei palvele instituutiota, vaan yksinkertaisesti toimii kahden puiston jatkeena ja huipentumana. Lisäksi siihen liittyy tietty tilallinen mysteeri: pinnalla näkyvä osa ei ole itse puutarha, vaan vain pilkahdus sen latvoista - vihje kätketystä tilallisesta juhlasta.

Diplomityön virallinen funktio on osoittaa tekijänsä ammattitaito tutkinnon saamiseksi, mutta se on samalla myös osa oppimista. Eteläpuiston analysointi ja suunnittelu opetti tuntemaan jälleen yhden palan kaupunkia ja sen historiaa. Prosessin herättelemä pohdinta aksiaalisuuden, monumentaalisuuden, kaupunkirantojen ja korkean rakentamisen merkityksistä avasi tekijälleen uusia tapoja kaupungin tulkitsemiseen ja suunnitteluun. Varsinkin haastavaksi koettu kannanottaminen tärkeän solmukohdan, Hämeenpuiston päätteen ratkaisemiseksi toimi tehokkaana itsereflektion välineenä. Analysoinnin ja kokeilevan suunnittelun kautta syntynyt päätös kääntää tunneliin liittyvät haasteet tärkeän paikan ratkaisuksi merkitsi osittain paluuta ensimmäiseen, lähes intuition pohjalta syntyneeseen luonnokseen. Tämä on vahva osoitus suunnitteluprosessin iteratiivisesta luonteesta.

Prosessin ehkä tärkein opetus liittyy omien ajatusten esittämiseen säännöllisin väliajoin joko ohjaajalle, ystäville tai kollegoille. Diplomityö on itsenäinen suoritus, mutta todellisuuden kaupunkisuunnittelu on pitkälti ryhmätyötä ja keskustelua, jossa ympäröivät ihmiset tarjoavat suunnitelmille lähtökohtia, reunaehdoja ja ideoita vähintään yhtä paljon kuin huolellisin taustatyö.

8.

Loppusanat

Järjestetty arkkitehtikilpailu tulee parhaassa tapauksessa ruokkimaan keskustelua Eteläpuiston tulevaisuudesta. Tampereella ei ole toista yhtä arvokasta rakentamatonta paikkaa kuin Eteläpuisto, eikä sitä tule toteuttaa esimerkiksi Ratinanrannan tapaan yksipuolisesti järvinäköalojen tuottamia liikevoittoja ajatellen. Se tulee nähdä osana kaikkien keskusta-aluetta ja sellaisena suunnitella kutsuvaksi kaupunkipaikaksi, jossa on sekä Alexanderin nimittämää kaupungin taikaa, että Gehlin kartoittamia hyvien ulkotilojen ominaisuuksia. Jotta näillä ominaisuuksilla olisi minkäänlaista toivoa päästä syntymään, on ensiarvoisen tärkeitä huolehtia uuden alueen vahvasta yhdistymisestä keskustan kannalta tärkeimpiin viereisiin paikkoihin - kirjastoon ja Laukontoriin. Rantayhteyden säilyttäminen ja vahvistaminen on itsestäänselvää ja rantavyöhykkeen suunnittelussa on syytä hyödyntää maisema-arkkitehtuurin mahdollisuuksia panostaen myös avointen alueiden elämykselliseen toteutukseen.

Yhteyksien lisäksi enemmän kuin mikään muu yksittäinen muutos, Eteläpuiston luonnetta tulee määrittelemään Hämeenpuiston päätteen ratkaiseminen. On selvää, että kaupungin kannalta historiallisesti tärkeä akseli kaipaa päätteekseen erityistä ratkaisua rampautuneen muotopuutarhan tilalle. Suunnittelun yhteydessä on tärkeää käydä keskustelua siitä minkälaisia arvoja nykypäivän kaupungissa halutaan nostaa jalustalle.

Diplomityössä esitetty suunnitelma on yksi vaihtoehto alueen mahdollisesta toteuttamisesta keskustan laajennuksena. Suunnitelma perustuu tekijän omaan analyysiin, sekä sen ja henkilökohtaisten pyrkimysten pohjalta muodostettuun konseptiin. Suunnitelmassa esitetyt peruseriaatteen on mahdollista toteuttaa monella tavalla. Oleellista hyvän ratkaisun löytymiseksi on keskustelu ja yhteinen pohdinta siitä minkälaista keskustaa Tampereelle halutaan rakentaa. Tämän diplomityön tarkoitus on osallistua tuohon keskusteluun opettaen myös sitä kautta tekijäänsä paremmin ymmärtämään kaupunkia ja sen suunnittelua.

Lähde- luettelo

KIRJALLISET LÄHTEET

Alexander, Christopher et al. (1977). *A Pattern Language - Towns, Buildings, Construction*. Oxford University Press, New York.

Alexander, Christopher (2002). *The Nature of Order: An Essay On the Art of Building And the Nature of the Universe*. Center for Environmental Structure, UC Berkeley, California.

Gehl, Jan (2010). *Life Between Buildings*. The Danish Architectural Press, Kööpenhamina. (1.painos 1970)

Helin, Martti (toim.) (1985). *Tampereen rakennuskulttuuri, maisemat ja luonnonsuojelu*. Tampereen kaupungin kaavoitusvirasto BY / 3 / 1985.

Jacobs, Jane (2011). *The Death and Life of Great American Cities*. Modern Library, New York. (1.painos 1961)

Ojanen, Reijo et al. (1985). *Vanha Tampere I, 1900-luvulle tultaessa. Tampereen menneisyydestä kertova kuvateos*. Tampere-seuran julkaisuja n:o 50. Tampere-seura, Tampere.

SÄHKÖISET LÄHTEET

Tikkanen, Matti ja Seppä, Heikki (2001). "Post-glacial history of Lake Näsi-järvi, Finland, and the origin of the Tammerkoski Rapids." julkaisussa *Fennia* vol 179:1, s.129-141. Helsinki. Fennia International Journal of Geographyn kotisivuilta http://www.helsinki.fi/maantiede/geofi/fennia/Fennia_179_1.html. Viimeksi luettu 9.3.2014.

Tampereen kaupunki (2008). *Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys*. Luvut: "6.4 Kohdekortit" ja "7. Johtopäätökset". Tampereen kaupunki, Suunnittelupalvelut: Selvitykset ja arvioinnit.

Tampereen kaupunki (2013). *Eteläpuiston ja sen lähialueiden kansainvälinen suunnittelukilpailu. Kilpailun säännöt ja ohje osallistumishakemuksen laatimiseksi*. Tampereen kaupunki.

Tampereen kaupunki (2013). *Tampereen keskustan rantojenkäytön historia 1700-luvulta lähtien*. Tampereen kaupunki. Maankäytön suunnittelu ID 639 163.

Suunnittelutoimisto Talli (2006), *Helsinkiläinen kerrostaloatlas*.